

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Scenár rozhovoru (tabuľka)

Príloha č.2: Kódovacia tabuľka (tabuľka)

Príloha č.3: Ukážka reportu o udržateľnosti značky H&M (vizuálna ukážka)

Príloha č.4: Ukážka komunikácie ekologických kampaní fast fashion značiek (vizuálna ukážka)

Príloha č.5: Transkripčia rozhovorov (text)

Prílohy

Príloha č. 1 – Scenár rozhovoru

Témy	Obsah	Kroky
Úvod	<ul style="list-style-type: none"> • Predstavenie – téma rozhovoru, predpokladané trvanie rozhovoru, prípadné pripomienky respondenta • Audio – anonymizácia, použitie len pre študijné účely 	Fáza 1
Význam	<ul style="list-style-type: none"> • Ak sa povie slovné spojenie „módne trendy“, čo sa ti vybaví? – všeobecný postoj k móde, spôsob vnímania premenlivých trendov 	Fáza 2
Nákupné správanie	<ul style="list-style-type: none"> • Popíš mi, akými faktormi sa pri nakupovaní riadiš. – konkrétne ovplyvňujúce faktory • Aký vzťah máš k výpredajom? – prípadné odhalenie nadmernej spotreby oblečenia ↳ podtéma môže byť rozvitá s cieľom vyzistiť do hĺbky akým silným motivátorom je cena, vzhľad, materiál, príp. iné • Zmenilo sa za posledné roky nejak tvoje nákupné správanie? 	
Fast fashion	<ul style="list-style-type: none"> • Poznáš koncept fast fashion, resp. rýchlej módy? – <i>Ak respondent odpovie kladne, položené budú následné otázky:</i> • Ako to vnímaš? • Vedel/a by si vymenovať nejaké značky, ktoré na tomto princípe fungujú? <i>Ak respondent odpovie na prvú otázku negatívne, položená bude nasledujúca otázka:</i> • Čo ti toto slovné spojenie evokuje? 	Fáza 3
Slow fashion	<ul style="list-style-type: none"> • Počul si už niekedy o slow fashion/tzv. ekologickej móde? • Považuješ túto problematiku za dôležitú? • Čo sa ti spája s udržateľnou módou? – ak respondent nemá o tejto problematike povedomie, podnietiť ho k rozroprávaniu ako si ekologickú módu predstavuje, s čím sa mu spája, či sa s ňou niekedy stretol, atď. – zistenie asociácií • Počul/a si o nejakej konkrétnej „green“ značke? Prípadne sa ti nejaká s ekológiou/udržateľnosťou spája? • Ak by bol kúsok oblečenia označený ako „udržateľný/ekologický“, ovplyvnilo by to nejak tvoje nákupné rozhodnutie? – zistiť, či by tento kúsok respondent uprednostnil • Prípadne by si bol/a ochotný/á si zaň priplatiť? 	

Poznanky a zhodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Prípadné otázky na základe vlastných poznámok</i> • Považuješ sám/sama seba za zodpovedného spotrebiteľa? • Keby si mal/a svoj postoj k udržateľnej móde zhrnúť do pár jednoduchých viet, tak ako by si ho definoval/a? 	Fáza 4
Záver	<ul style="list-style-type: none"> • Je niečo, čo nezaznelo, a je to podľa teba dôležité spomenúť? • Poďakovanie za rozhovor • Ukončenie 	Fáza 5

Príloha č.2: Kódovacia tabuľka

Nákupné zvyky	faktory ovplyvňujúce nákupné rozhodnutie	
	spotreba oblečenia (množstvo)	nakupovanie vo výpredajoch
	impulzívne nákupy	nevyužívané oblečenie
	zbavovanie sa oblečenia	
Fast fashion	znalosť konceptu	
	prvotné asociácie	
	vlastný postoj	negatívny
		pozitívny
Slow fashion	konkrétne značky	
	znalosť konceptu	
	prvotné asociácie	
	požiadavky od ekologického kúska	
	ochota priplatiť si	
	vnímané problémy	informovanosť
		dostupnosť
	konkrétne značky	
predikcia do budúcnosti		

Príloha č.3: Ukážka reportu o udržateľnosti značky H&M za rok 2018 (zdroj: https://sustainability.hm.com/content/dam/hm/about/documents/en/CSR/2018_sustainability_report/HM_Group_SustainabilityReport_2018_%20FullReport_en.pdf)

LETTER FROM CEO | EXECUTIVE SUMMARY | **KEY ACHIEVEMENTS 2018** | AWARDS & RECOGNITIONS | ABOUT H&M GROUP | OUR VALUE CHAIN

Key achievements 2018

95% of cotton used by H&M Group is recycled or other sustainably sourced.

We set a new circular packaging strategy and roadmap for the entire value chain.

AFOUND

We launched Afound, a brand with the mission of giving unsold products a new life.

We've reduced CO₂ emissions from our own operations by a further 11%. This takes us another step closer to achieving a climate positive value chain by 2040.

We have developed a new Water Roadmap for our supply chain which contains our key goals and actions up until 2022.

H&M Group has been included in the Dow Jones Sustainability Index for several years now, this year reaching the highest possible score in the categories of Quality & Recall Management, Social Reporting, Environmental Reporting and the best industry score in Supply Chain Management.

WE COLLECTED 20,649 TONNES OF TEXTILES FOR REUSE AND RECYCLING THROUGH OUR GARMENT COLLECTING INITIATIVE. THAT'S 16% MORE THAN LAST YEAR AND REPRESENTS THE EQUIVALENT OF 103 MILLION T-SHIRTS.

Príloha č.4: Ukážka komunikácie ekologických kampaní fast fashion značiek

Obrázok 1: H&M Conscious kolekcia (zdroj: <https://sosueme.ie/fashion/hm-conscious-exclusive-collection-in-stores-today/>)

Obrázok 2: H&M Conscious kolekcia (zdroj: <https://www.luxurymag.cz/novinky/9500/privitejte-jaro-s-novou-h-m-conscious-kolekci/>)

Obrázok 3: In-store predaj ekologickej kolekcie značky Zara (zdroj: <https://chiceveryweek.com/zarajoinlife-2/>)

Obrázok 4: Propagácia udržateľnosti cez instagramový nástroj insta-stories (zdroj: <https://www.instagram.com/asos/>)

Príloha č.5: Transkripcia rozhovorov

Rozhovor č. 1:

Respondent: ZD

Rok narodenia: 1996

Dátum a miesto rozhovoru: 18.4.2019, Košice

KL: Začneme najprv všeobecnejšími otázkami - aký je tvoj postoj k módnym trendom?

ZD: Sledujem ich, hlavne na internete, pozerám si do akej miery sa inšpirujú tie fast fashion obchody od známych návrhárov, a sledujem aj tú fashion na Slovensku, napr. "ushyte", "nosené", potom ešte je Nehera, ktorú sledujem, a ďalšie. Sledujem ich, ale zatiaľ od nich nič nemám ešte.

KL: A ty sa nejak riadiš trendami, v tvojom štýle?

ZD: Tak maximálne čo sa týka obuvi, lebo väčšinou mám také basic oblečenie, a k tomu si kúpim nové topánky, ale tiež tak jedny za sezónu, ktoré sú akože hot vtedy.

KL: Dobre, tak sa môžeme teraz presunúť k nejakým faktorom, ktoré ťa ovplyvňujú pri nakupovaní. Na čo sa pozeráš?

ZD: Tak ako som hovorila, keď chcem nejaké topánky, tak si kúpim nech stoja čo stoja.

KL: Takže tam tá cena nie je podstatná?

ZD: Áno, rada by som síce nakupovala tak, že si kúpim jedny topánky, ktoré budem nosiť dlhšie, ale to nie je momentálne reálne, takže sa snažím regulovať tým, že si kúpim jedny, ktoré sa mi páčia, snažím sa nájsť také, ktoré sa mi budú hodiť ku všetkému.

KL: A to myslíš teda tak, že sa ti ich páči viacero, a chcela by si ich mať viac, alebo ako to myslíš?

ZD: No myslím to tak, že napríklad na jeseň som chcela nové topánky, a bolo ich asi päť, ktoré sa mi páčili, ale vyseletovala som si z nich tie, ktoré reálne budem najviac nosiť. Takže sa snažím vždycky zladieť k oblečeniu, ktoré už mám, aby som nemusela kupovať nové nohavice k topánkam..

KL: Dobre, a všeobecne teda k tomu oblečeniu, tak tam sa čím riadiš, keď si niečo kupuješ?

ZD: Tak napríklad mám jedny modré jedny čierne rifle, a tie nosím, že nekupujem si moc oblečenia, a hlavne sa snažím kupovať také ľahko kombinovateľné kúsky.

KL: Takže tá estetická stránka je asi primárna?

ZD: No jasné, ten kúsok musí byť reprezentatívny, že viem si ho obliecť do roboty, do školy. Väčšinou sa obliekam tak, že biela blúzka a nohavice, alebo neviem ako to formulovať?

KL: No myslím, že čo všetko zhodnocuješ, keď vidíš niečo čo sa ti páči.

ZD: No už to zhodnocujem tak, že nekupujem si také veci, ktoré sa rýchlo zničia.

KL: Takže ten materiál?

ZD: Hej ten je dosť podstatný, ale vždycky vyhrá cena... Ale snažím sa obmedzovať množstvo oblečenia, ktoré kupujem, že kúpim si jedno tričko biele napríklad za osem eur, a nekúpim si ďalších päť tých tričiek za tú cenu. Takže sa snažím kupovať menej oblečenia.

KL: Takže vidíš v podstate nejaký posun oproti minulosti, kedy si to možno tak nezvažovala?

ZD: Hej určite, že snažím sa kupovať jedno biele, jedno čierne, jedno nejaké farebné, ale nekupujem ich veľa. Keď to porovnam spred dvoch rokov, tak si kúpim možno raz az tri mesiace niečo, čo je myslím dobrý posun.

KL: A aký je tvoj vzťah k výpredajom?

ZD: Výpredajov v obchodoch sa nezúčastňujem vôbec, keď tak si hľadám na internete, a veľmi dlho rozmýšľam, či si niečo kúpim, či mi to fakt treba. Ja aj keď si dám desať vecí do košíka, tak si kúpim nakoniec možno jednu. Mám rada veci za nízku cenu, to je vždycky dobré, ale snažím sa to obmedzovať to nakupovanie vo všeobecnosti.

KL: Takže napríklad keď vidíš tričko za tri eurá, tak si pomyslíš, že cena je super, ale zvažuješ reálne či ho potrebuješ?

ZD: Hej napr. teraz som si kúpila dve tričká, jedno bielo-modré pásikavé, a jedno čierne s bielymi pásikmi, ale s tým, že už mi bolo treba tričko s dlhým rukávom, a viem že ho viem nosiť všade. Že neni to len také, že super, ale som si kúpila reálne po polroku tričko, tak som si povedala, že okej.

KL: Tak sa môžeme presunúť k ďalšej tematickej oblasti, a to je fast fashion. Takže poznáš tento koncept predpokladám, keďže si ho sama spomenula na začiatku, ako to vnímaš?

ZD: Tak vo všeobecnosti...

KL: No napr. čo si predstavíš, čo sa ti vybaví, nejaká konkrétna značka...

ZD: Keď sa povie fast fashion, tak mňa ako prvé vytáča to, že niekto je schopný kopírovať značky, to pre mňa ako pre "dizajnéra" je prvý aspekt... Že ako nerozumiem, ako si môžu dovoliť napodobňovať niekoho, je to v takej miere, že tie trendy sa kopírujú... Neviem jak to povedať, to mi asi vadí z primárneho hľadiska, čo si všimnem ako prvé, čo ma vytáča... A potom akože to, že je tých vecí strašne veľa, aj keď prídem do obchodu, že prechádzam okolo výkladov, a vidím, že každý druhý týždeň sa mení výklad... Kde tie veci stíhajú robiť, a kam potom idú tie veci, že napr. tá kampaň čo má teraz to H&M-ko je extrémne smiešna, že poďme robiť ekologické šaty, ktoré stoja 15 eur... V živote by nestáli šaty z kvalitných materiálov toľko... Že vidím ten rozdiel, snažím sa si ho všímať, že keď tričko stojí päť eur tak nemôže byť kvalitné, tí ľudia nemôžu byť dobre zaplatení. Tak toto vnímam, snažím sa nenakupovať tak veľa, aby som to nepodporovala... To, že hej ľudia nie sú dobre zaplatení, zlé podmienky, to všetko vnímam, ale stále to nie je na takej úrovni tá informovanosť ľudí, že by sa reálne nad tým zamysleli si myslím... Lebo ja si cielene vyhľadávam tie články, zaujímam sa o materiály, ktoré vedia nahradiť tie polyesterové látky... Takže fast fashion je pre mňa je také jak pre každého, že malé dieťa ti ušije tričko za päť eur, a to nemôže byť kvalitné.

KL: Takže vnímaš to teda negatívne.

ZD: Hej.

KL: A nejaké značky, ktoré sa ti s tým spájajú? Aj keď niektoré si už spomínala.

ZD: A môžeme akože o značkách konkrétne?

KL: Áno áno.

ZD: Tak to H&M-ko, kvalitou šlo strašne dolu, potom Bershka, Pull&Bear, Stradivarius, to sú tiež jeden koncept. Potom Zara a Reserved sa snažia tváriť, že sú kvalitnejšie, ale do akej miery, to neviem zhodnotiť. Asi všetky obchody takéto veľkoobchody, ktoré majú rozlohu na jednom poschodí obrovskú, tak nemôžu mať kvalitné výrobky ako nejaký malý butik, ktorý si to fakt vyrába pectivo.

KL: A nakupuješ tam?

ZD: No, hej, akože nakupujem, a mám vyhladené aj nejaké kúsky, do ktorých chcem investovať, ako som hovorila, že radšej si kúpim jednu dve veci za tri mesiace... Veľmi veľa

vecí aj zo svojho šatníka dávam sestra, alebo sestra mne, alebo medzi kamarátkami si shareujeme oblečenie, ktoré už nenesíme.

KL: Dobre tak to sme načrtli ďalšiu vec, na ktorú sa chcem spýtať, a to je teda slow fashion alebo ekologická móda. Tak či poznáš nejak tento koncept?

ZD: Noo, počula som o tom, ale neviem veľmi vyselektovať, že ktoré značky to sú, lebo neviem, ktoré aspekty sa tam zohľadňujú, či stačí, že slow fashion je lokálny dizajnér, ktorý si vytvára veci sám a má kvalitné látky, zas neviem to pozadie odkiaľ má tie látky... Takže neviem... Akože vnímam remeselníkov, dizajnérov lokálnych, a páči sa mi ich tvorba, to "nosene" čo som spomínala, je secondhand, ktorý prešívá staré veci na nové, takže toto vnímam ako jeden silný koncept na Slovensku, ktorý vznikol. A ešte potom aj tá Nehera, tam sú prírodné materiály použité, len tam to je cenovo veľmi vysoko.

KL: Ale všeobecne to nejak považuješ za dôležité, vidím, že sa teda zaujímaš o ekologickú módu.

ZD: Áno, akože jasne, že je to dôležité, rovnako aj podporovanie lokálnych dizajnérov je dôležité, a páči sa mi, že sa to začalo tak rozvíjať, aj informovanosť okolia... Aa, páči sa mi, že aj instagram sa zapodieva tým, že veľa ľudí má práve blogy, alebo tie svoje účty a informujú tam, a mladí ľudia reagujú na tie podnety, nenechajú sa oklamať ľahko.

KL: Takže myslíš, že tá informovanosť sa zlepšuje?

ZD: Hej, myslím, že sa zlepšuje, ale keď budeme rozprávať o nejakých celkoch že fast fashion/slow fashion, tak to neni dostačujúce... To fast fashion vieme čo znamená všetci, ale to slow fashion by bolo treba trošku viacej na nejakých príkladoch ukázať, alebo odporučiť nejaké firmy, alebo tak...

KL: A vidíš možno aj zmenu vo svojom širšom okolí? Resp., či to nevnímaš skôr len z takej svojej sociálnej bubliny, alebo aj ostatní o tom začínajú hovoriť, tak či podľa teba reálne aj v spoločnosti sa dejú nejaké zmeny.

ZD: Ja si myslím, že je to na úrovni tej sociálnej bubliny, že samú seba považujem, že mám okolo seba ľudí, ktorí sa zaujímajú o širších témach.. A keď opúšťam túto svoju bublinu, tak som často zhrozená, veď čo však jeden sáčok, štyri tričká...

KL: Dobre, tak si spomínala aj secondhandy, nakupuješ v sekáčoch?

ZD: Niekedy viac, teraz už vlastne ani nenakupujem tak veľa toho oblečenia. Skôr využívam to, že ak má niekto oblečenie, ktorého sa chce zbaviť, tak ho kúpim, napr. od kamošky.

KL: Takže takto si to meníte medzi sebou?

ZD: Hej.

KL: Keby si videla niekde kúsok oblečenia označený ako "udržateľný/ekologický", tak by ťa to nejak presvedčilo? Ovplyvnilo tvoje nákupné rozhodnutie?

ZD: Myslím, že takéto označenia sú prínosné, vedia zlepšiť ten nejaký predaj... Ale stále je to o tej cene... Vieš, ja by som si rada nakupovala veci na takejto úrovni, ale neni to ešte tak dostupné.

KL: Takže myslíš, že toto je ten hlavný problém, že nevieš kde to hľadať, ktoré značky...

ZD: Nie akože nájsť si oblečenie viem, lebo sledujem stránky. Ale myslím, že hlavným dôvodom, prečo ľudia nekupujú, je tá cena. Stále je to o tej cene. Všetci kúpia lacnejšie, ale to je nadhlo téma... To nie je len o tom, že ty by si nekúpila, ale ja sa snažím zamýšľať nad vecami tak, že niekto nad tým strávil istý čas, a ty ho musíš nejak ohodnotiť, aby on ohodnotil ďalšieho človeka za tým. Ale v momente, kedy ty máš výplatu tristo eur, študentskú, tak nemôžeš si

proste dovoliť kúpiť tú drahú vec... Tak neviem či som to dobre povedala... Že všimam si, že ľudia sú ochotní platiť za drahé kúsky, ale ten čo nevie splatiť účty tak mu je to jedno či je to eko/bio neviem aké, pôjde do New Yorkeru a kúpi si.

KL: A ty sama vlastníš nejaký eko kúsok?

ZD: Mala som Martensy, myslím, že je to slow fashion, tie sa považujú... Ja som ich mala sedem rokov, potom som ich dala kamoške, posunula ďalej.

KL: A hypotetická situácia - keby si mala vedľa seba dajme tomu dve identické tričká, jedno by bolo obyčajné, druhé by bolo označené ako vyrobené udržateľným spôsobom, tak či by si bola ochotná zaň priplatiť? Dajme tomu 10 %.

ZD: 10 %? To není problém. Kebyže to mám vedľa seba a viem to ľahko rozoznať. Stále mám to oko, že chcem kvalitnejšie. Tak kebyže ide o 10 % je to drahšie, tak to je nič.

KL: Takže si ochotná priplatiť istú čiastku?

ZD: Tak kebyže mám budget, nemám problém priplatiť aj viac. Preto aspoň nenakupujem tak veľa.

KL: Takže ty vlastne celkom uvažuješ nad tým...

ZD: Nad tým čo si kúpim? Hej, určite, snažím sa veci kupovať tak, že napr. raz mesačne zoberiem veci čo som nemala oblečené dlho, zbalím ich a dám ich sestre. Ona si ich mesiac ponosí, vráti mi, dá mi svoje. Že aj tak navzájom si obmieňame šatníky.

KL: A vidíš napr. zmenu, tvoja sestra je teda mladšia, myslíš, že ona nakupuje inak ako ty? Či to vieš nejak porovnať, napr. čo sa týka objemu.

ZD: No nakupuje menej, ako som nakupovala ja v jej veku... Lebo jej aj vravím, že nemusíš mať päť svetrov, stačí ti taký a taký, radšej kvalitnejší, nemusíš mať za 10 eur, ale kúpiš za 30, a ten je kvalitnejší. Tak som ju naučila aj nejak selektovať, čo jej treba, predtým nakupovala päť tričiek s nápisom... Tak som jej povedala, sa zamysli, je to hanba, už tak nenakupuje, kupuje si tiež basic veci aby vedela obmieňať.

KL: Sestra má teda koľko rokov?

ZD: 17.

KL: Tak, opýtam sa, takú zhrňujúcu otázku – považuješ sama seba za zodpovedného spotrebiteľa? Či si myslíš, že to tvoje nákupné správanie je ohľaduplné k životnému prostrediu.

ZD: Noo... Je to lepšie ako to bolo, to určite, a snažím sa obmedzovať nákupy, a zvažujem veľmi čo nakúpim, neviem... Neviem ti povedať, že jak, ale napr. keď si kúpim dvojce silonky, tak sa snažím ich udržať najdlhšie pri živote, veci si prepieram... Snažím sa starať o to oblečenie, aby čo dlhšie vydržalo, fakt si myslím, že nenakupujem teraz tak veľa, že vsádzam na také veci, čo viem, že budem nosiť, mám asi päť svetrov, rifle som si kúpila naposledy asi minulý rok v januári... Možno aj pred dvoma... Potom donášam to, čo sestra už nechce nosiť, kompenzujem to tým, že mám biele blúzky... Tak akože vytiahnem ten outfit tým, že si nekupujem bižutériu, ale striebro, čo dlhšie vydrží určite... Aj kabelku som si kúpila naposledy asi pred... Dostala som na Vianoce, a ja som si kúpila sama veľmi dávno... A či sa považujem za zodpovednú, mohlo by to byť aj lepšie, ale určite nakupujem menej, než ľudia z môjho okolia.

KL: Ešte mi napadá - myslíš, že k tomuto premýšľaniu ťa podnietili napr. sociálne siete, alebo ako si spomínala, že vidíš tých influencerov a tak?

ZD: No ja si myslím, že influenceri, o dvoch asi viem, ktorí reálne sa zamýšľajú nad tým, všetci ostatní sú... Strašne ma vytáča, keď vidím, pre koho robia a koľko im toho oblečenia príde na

prezentovanie... A že nevidíš ho dvakrát v tom istom oblečení, akože toto je výsmech, keď niekto ide robiť na nejakú super prírodnú kozmetiku, a je sponzorovaný H&M-kom, alebo s takýmito korporátmi, ktoré... Vieš, neviem či aj ty to tak vnímaš, podľa mňa jediná ktorá je taká, je Natália Pažická, aj to mi sestra povedala o nej... Aj keď ma irituje jej upišťanie... Že tí čo sa snažia o tú osvetu sú až takí násilní niekedy, že ja sa nad tým zamyslím, vypočujem ho, ale veľa ľudí zas si povie, že čo ona mne ide rozprávať. Akože internet, ale aj skôr od kamarátov, ale to je zas tá bublina sociálna, že jeden chalan zo stredného Slovenska mi povedal o tom "nosene", potom ja to šírim ďalej, že pozri aká zaujímavá značka, ale to tiež preto, že ja som obklopená tými dizajnérmi, myslím že ty si tiež v takej skupine ľudí, že... Neviem to tak prirovnať, ale všetci tak okolo mňa sa zaujímajú viac... Napr. priateľoví kamaráti netušia, že čo...

KL: Takže aj okolie ťa dost ovplyvňuje, aj medzi sebou si dávate tie informácie?

ZD: Určite z okolia, na instagrame ma iritujú tie profily.

KL: Takže tam to berieš skôr tak kriticky, že im to neveríš.

ZD: Áno, tak niekto kto je každý deň inak oblečený mi nebude rozprávať ako zachrániť planétu.

KL: Takže vravíš, že ako si dospievala, si si uvedomila, že tvoje nákupné správanie nebolo vhodné?

ZD: Noo jasné, my sme s kamoškou niekedy všetky peniaze minuli v H&M-ku.

KL: Takže podľa teba to ide dost aj s tým vekom? Že človek ako dospieva, aj má svoje financie, tak to skôr prehodnotíš.

ZD: Hej. A myslím, že kebyže mám väčší finančný budget, asi by som sa nedostala na tú situáciu, kedy nad tým rozmýšľam, ale to okolie je také, že napr. kamošky niektoré nakupujú ako zbláznené. Ďalšia kamoška tiež nakupuje vo výpredajoch, ale s ňou sa už bavíme aj o tej fast fashion/slow fashion. Podľa mňa všetci máme nejaký prehľad, ale do akej miery sa necháme tým ovplyvniť, to je už na tom...

KL: A ešte taká hypotetická situácia - keby si mala oveľa väčší finančný budget, tak myslíš, že by si nakupovala inak? Nakupovala by si iné značky a investovala viac do oblečenia, alebo..?

ZD: Určite. Ako tak jak teraz, ale kvalitné značky, ako som vavela od nejakých lokálnych, že kúpiš jedny kožené topánky, alebo dáš si niečo ušiť na mieru, podporíš aj ten trh tú ekonomiku, že viacej sa mi to páči. Kebyže sa mám rozhodnúť, že mám viacej peňazí, že si mám niečo objednať bio/eko z netu, ale má to ísť ku mne z Bangladéšu, alebo z Talianska, tak radšej podporím lokálneho dizajnéra, už len z toho hľadiska, že ty ho podporíš, on podporí ďalšieho lokálneho.

KL: Dobre, tak myslím, že sme sa presunuli ku koncu, myslíš, že by si vedela nejak zhrnúť svoj nákupný postoj vo všeobecnosti, kľudne zopakuj čo zaznelo do pár viet...?

ZD: Tak... Takú záverečnú vetu neviem úplne povedať... Ale, táto téma je veľmi momentálne hot, a je otvorená a myslím, že by sa nemali ľudia, ktorí sa zaoberajú touto témou ňou zaoberať len povrchno, ale skôr vytvárať nejaký koncept informačný pre ľudí. A dávať im nejaké rady ako nakupovať, alebo proste na príkladoch im to ukazovať, nie také jak obrázky, že tričko za 10 eur a tričko za 100 eur a plačúce decko, ale napr. fakt vytvoriť nejaký slovenský profil, kde sa budú prezentovať firmy slovenské, ktoré stoja za tým budovaním slow fashion... Myslím, že to by bol prínos, dala by sa tá informovanosť zlepšiť... Lebo o fast fashion akože vieme veľa, ale aj sestra robila teraz projekt o fast a slow fashion, a nevedela dostatočne dobre vyselektovať, že ktorá je akože už slow fashion, ktorá sa tam počíta... Lebo napr. neviem či taká jedna lokálna

dizajnérka, nemusím menovať, či jej veci sú fast alebo slow, lebo akože vytvára každé dva mesiace kolekciu... Ale je to už niekde posun, lebo platí vieš, ja sa nepozerám len na látky, ale aj na to, kto robí tie veci, že dáva aj práci ľuďom z regiónu, mne sa páči aj to. Že to už ako sa robí látka, málokto sa nad tým zamýšľa. To, že si dá vytvoriť vlastnú látku s vlastnou potlačou, ale tú látku nakúpil niekde za lacné peniaze, tak neviem... Toto je ten bod tej informovanosti, ktorý ešte nie je doriešený.

KL: Dobre, takže keby sme mali podľa teba, hovorme v horizonte dajme tomu 20 rokov, keby malo dôjsť k nejakej väčšej zmene, tak pre teba je primárne dôležité tá informovanosť, že tá zmena musí ísť od ľudí? Myslíš, že je reálna nejaká šanca zmeniť ten módnny priemysel - že tí spotrebitelia sú ten základ?

ZD: Ja si myslím, že to je rovnaké ako s elektromobilmi, biopalivami, že tie korporácie ťa nepustia, budú stále. Myslím, že to by musel prísť brutál zákon, ale to je... Myslím si, že sa to dá ovplyvniť do tej miery, že ľudia sa zamyslia sami, že nechcem to nakupovať, je to bordel, radšej budem investovať, radšej investujem viac peňazí do menej kúskov... Ale to je všetko o myslení vieš, akože... Fakt je tam ten aspekt, že keď nemáš, tak nemôžeš čakať... Keď sa zlepší nejaká finančná stránka krajiny, vtedy je možné čakať nejakú zmenu.

KL: Dobre, tak máš ešte niečo, čo nezaznelo, a je podľa teba dôležité spomenúť?

ZD: Asi všetko, myslím.

KL: Tak myslím, že fajn, aj čas sme vyčerpali, tak ďakujem za rozhovor!

Rozhovor č.2:

Respondent: DS

Rok narodenia: 1996

Dátum a miesto rozhovoru: 19.4.2019, Košice

KL: Začneme úvodnou otázkou, a to ako ty vnímaš módnne trendy? Všeobecne nejaký tvoj názor.

DS: Na aktuálne? Ja si myslím, že to sa dosť mení teraz, pre mňa to už není len také, že teraz taký istý trend v móde. Ja mám pocit, že dneska v 2019 už nemáme jeden špecifický trend ako bolo pred piatimi rokmi, že bol čisto minimalistický, že boli také strihy, alebo niečo. A že už to není také, že práve toto je teraz práve tá moderná vec, aj čo vidíš u dizajnérov na prehliadkach, tak to je všetko strašne rozmanité, a to už je veľmi ťažko povedať, že toto sa nosí... No samozrejme Gucci a také značky vedú, sú v popredí, majú ten fashion hype... Ale ja si myslím, že to je už tak rozmanité, že to je naozaj ťažko povedať, čo je aktuálny trend.

KL: Takže to vnímaš tak, že to je pre teba strašne premenlivé, a ty sa týmto neriadiš.

DS: Ja sa týmto absolútne neriadim... Ja ani nepoznám veľa ľudí v mojom okolí, čo sa týmto riadia, ani v Londýne. Nevie, možno na Slovensku to je stále také, že influenceri udávajú nejaký smer, ako keby, aha, Gucci taška, ale ja už to tak nevnímam... Hlavne v metropolách je to také, že veľmi veľmi rozmanité, ja sa tým vôbec neriadim.

KL: Dobre, takže ty teda žiješ v Londýne. Čím sa ty riadiš keď ideš kupovať oblečenie, čo sú tie faktory, na ktoré hľadáš, ako vravíš nie je to nejaká sezónnosť, módnny trend, tak na čo sa pozeráš?

DS: Tak ja sa riadim skôr tým, či sa mi páči tá vec, ale zas vyhýbam sa takým úplne tuctovým obchodom ako je Zara, Topshop... Mne sa veľmi páči tá škandinávská móda, a mám taký skôr

minimalistický štýl. Ja sa skôr obliekam v COS-e, no, v niečom takom čo je tak fast-paced, aj keď stále robím že pre retail značku, v COS-e vlastne, čo je dosť fast-paced, a väčšinu vecí mám odtiaľ, tak väčšinou vlastne ani nenakupujem. Ale občas zvolím aj secondhandy, vintage stores.

KL: Tak ak by sme sa mali baviť o nejakom tom nákupnom procese, kľudne do toho COS-u, tak zbadáš nejaký kúsok, primárna je tá estetická stránka...

DS: Áno estetická určite... Ale zas druhá je aj látka, aký materiál to je, ako sa to čistí, či je to na čistiareň alebo pranie, aké pranie, a väčšinou hej, snažím sa nekupovať veľmi tieto vlnené veci, tiež samozrejme aj kvôli tomu, ako sa vlna vyrába, akože vlna zvierat, a tiež celkom aj kvôli tomu, že je to dosť ťažké vlnené veci udržať v nejakom stave.

KL: A tá cena ťa zaujíma do akej miery?

DS: Cena ma zaujíma samozrejme do tej miery ako veľmi to je pre mňa dostupné, samozrejme ako pre študenta... Ale radšej si kúpim toho menej a kvalitnejšie, ako tieto jednorazovky naozaj zo Zary, H&M-ka, také veľmi lacné kúsky, ktoré nevydržia dlho...

KL: Takže uprednostníš určite kvalitu pred kvantitou?

DS: Áno určite, a určite aj viac radšej doplatím nejaké peniaze, ako keby som...

KL: Dobre, tak teraz sa môžeme pobaviť, že aký je tvoj vzťah k výpredajom či ťa to láka, napríklad keď vidíš nejaké tričko že za štyri eurá, čo ti napadne.

DS: No to je dobrá otázka, ja sa na to pozerám, keďže pracujem v COS-e, ale ja na to pozerám tak, že tie ceny vedia tak klesnúť na taký smiešny peniaz, že zrazu sa z nejakej udržiavanej značky, ktorá má nejaký štandard, stane niečo tak podobné tej veľmi rýchlej móde, tej fast fashion, že naozaj keď aj ja čo pracujem štyri roky v obchode, vidím, že ako sa to nosí, a zrazu zo 150 eurového kabátu sa stane 30 eurový kabát... A je to veľmi rýchle, veľmi veľa ľudí tam chodí, a je to také naozaj zaujímavé sledovať jak tá cena vie klesnúť, a ako sa ten štandard značky vie zmeniť kvôli výpredajom... A áno, láka ma to, ale veľmi veľa nenakupujem vo výpredajoch.

KL: Takže teba veľmi to osobne neláka keď vidíš polepené výklady že "sale"?

DS: Ako láka ma to, ale nemám na to moc čas, kebyže mám a som v meste tak ma to možno zaujme, ale keďže sám viem, že do výpredaju sa často dávajú také kúsky, ktoré sa moc nepredávajú, mám takú skúsenosť z obchodu, tak to mňa väčšinou nikdy nezaujíma.

KL: Dobre, tak sa presunieme k otázke ako sa zmenilo tvoje nákupné správanie za posledné roky? Ako si nakupoval pred pár rokmi, ako nakupuješ teraz?

DS: No určite s tým, že samozrejme je tam veľký faktor, že ja mám v úzadí stále tú sustainability, aj keď robím v takej fast fashion. Vidím to, pretože vidím, ako to chodí zabalené ku nám, všetko je zabalené v milión plastoch, naozaj každá jedna vec je obalená trojbalením plastovým. A aj tá spotreba vody, aj čo všetko treba na výrobu bavlneného trička, tak samozrejme zvažujem tieto faktory, lebo teraz je taký ekologický boom. A nie, že len boom, ale mali by sme sa nad tým zamýšľať... Pár rokov dozadu som to vnímal tak, že áno, treba nakúpiť čo najviac, sú výpredaje, proste zbláznim sa, chcem zo všetkého milión, tak teraz mám skôr také obdobie, že ani nenakupujem, tak vlastne by mi to ani nenapadlo ísť do obchodu a niečo si kúpiť, mám tie základné kúsky na zimu a na leto, a to obmieňam.

KL: Takže nejak asi pripisuješ tú zmenu tomu, že si dospel, utriedil si si vkus?

DS: Jednoznačne hej.

KL: A možno aj nejak financiám? Že máš vlastný príjem, a zvažuješ to viacej?

DS: Ani nie nejak kvôli príjmu, ale ja mám ten taký minimalistický štýl ako som spomenul, aj keď niekedy ma to láka, že mať kvetinkovú košeľu z Urban Outfitters, ale rozmýšľam nad tým tak, že naozaj to potrebujem - nepotrebujem to, a snažím sa nechodiť ani na tieto nákupné ulice, takže veľkú úlohu tam hrá aj tá ekologická stránka, tiež to, že už mám naozaj dosť vecí, a myslím, že to netreba preháňať s tým nakupovaním.

KL: Takže čo sa týka objemu, tak by si povedal, že si niekedy nakupoval viac.

DS: Určite som nakupoval viac ako nakupujem teraz.

KL: Dobré, tak sa presuňme k ďalšej tematickej oblasti, a to si sám nejak už spomenul a načrtol, je to teda fast fashion, takže predpokladám, že to poznáš a vnímaš. Ako to na teba vplýva, čo ti napadne keď sa povie fast fashion?

DS: No mne asi napadne Oxford street v Londýne, alebo hocijaká časť, kde ten konzumný svet nás ovplyvňuje, a ako ľudia naozaj že vidia ten "sale" nápis a idú sa zblázniť, chcú mať milión kúskov zo všetkého, je to davová psychóza... A neviem, mám pocit, že ľudia stále nakupujú a nakupujú stále viac, a to sa nemení aj keď majú nejaké informácie ako sa to vyrába, a kto to vyrába, koľko nás to stojí životného prostredia, tak ich stále zaujíma len si poriadne nakúpiť... Hlavne čo sa týka asi ženského pohlavia viac, asi viac to je také, že niekto ide niekde na nejakú večeru, alebo proste večierok, a mám pocit, že stále ľudia sa snažia obmieňať, hlavne aby mali niečo čo ešte na nich nebolo... Myslím si, že fast fashion je veľmi problematické, vnímam to tak, že je veľa týchto high street retailerov, ktorých je veľmi veľa, a je si z čoho vybrať, ale dominujú tieto prístupnejšie ako H&M-ko a Zara, ale myslím, že je to problematické.

KL: To už si tiež vlastne načrtol, ale aké značky sa ti ako prvé vybavujú pri fast fashion?

DS: No mne sa vybaví Primark, a H&M.

KL: Takže ty to vnímaš vo všeobecnosti negatívne?

DS: Áno, veľmi negatívne, lebo ja vidím, že ak vojdem do obchodu, tak ako sa tam ľudia derú za tými... Koľko stojí také tričko v Primarku? Stojí dve libry, a stálo to neviem koľko hektolitrov vody, a je to naozaj tak prístupná cena, že ľudia to nakupujú na kilá na tony, fakt že je to problematické, a je to všade okolo nás, ja si myslím, že hlavne v tých metropolách.

KL: Dobré, a čo sa týka nejak tvojho okolia, tak by si povedal, že nakupuješ nejak podobne?

DS: No myslím, že z ľudí v Londýne nakupujem asi najmenej, lebo keď mám aj s nimi debaty tak všetci väčšinou riešia, že bol som tam, čo si už neviem predstaviť ísť nakupovať do obchodíkov keď mám deň voľna... Ako to robia ostatní, takže určite nakupujem menej než oni, a ani sa tak nezaujímam, že si vygooglim nejakú online stránku a pozerám si veci, toto vôbec nerobím. A čo sa týka môjho okolia, v Košiciach mám pocit, že nakupujem viac, než moji kamaráti z Prahy alebo Košíc.

KL: Dobré, teraz sa presunieme k ďalšiemu takému tematickému celku, a to je slow fashion, ekologická móda, sám si to spomenul, tak asi nejak poznáš tento koncept, čo sa ti vybaví, čo sa ti s tým spája, kludne mi povedz nejak tvoje myšlienkové pochody ako si to predstavuješ, či sa ti vybaví nejaká konkrétna značka. Jednoducho čo si pod udržateľnou módou predstavíš.

DS: Tak to sú určite že recyklovateľné materiály, organická bavlna, to som si už všimol aj napr. že vo Weekday majú naozaj že všetky rifle z organickej bavlny, a tiež veľa látok ako je ľan, tak si myslím, že tieto látky by sa mali dávať do popredia, menej možno bavlny ako takej, možno viac tie napr. recyklovaná bavlna, ľan, ten druhý typ vlny tiež čo sa vyrába ale nie zo zvierat'a, ale z... Ani neviem, z nejakej rastliny alebo čoho, tak myslím, že to sú tie veci, čo by sa mali dávať do popredia, takéto viac prírodné látky... Len to tiež nevyhovuje každému, ale fakt že

bavlnené tričká kupujú, každý to potrebuje... No a o značkách, ktoré sú nejaké ekologické ti ani neviem povedať, lebo si neviem vybaviť ani jednu značku, ktorú poznám, z týchto high street, a to ich poznám naozaj dosť, tak že by bola ekologická.

KL: Takže nemáš nejakú konkrétnu?

DS: To nie, ale všimam si, že ľudia to začína viac zaujímať, či aj u nás v robote sa začíname viac sústreďovať na tieto prírodné materiály, a začínajú sa viac robiť aj nejaké výskumy na to, takže už aj tam je nejaký vplyv v COS-e, čo je pomerne stále rýchla móda, ale neviem si vybaviť ani jednu značku teraz, ktorá je taká udržateľná. Skôr by som povedal, že tie high fashion značky sú skôr ako jasné lebo sú drahšie, a menej dostupnejšie pre strednú vrstvu, tak si myslím, že sú skôr udržateľné. Ale z tých bežných ani neviem.

KL: Takže považuješ za dôležité zaoberať sa týmto?

DS: Ja si myslím, že určite hlavne z tej ekologickej stránky, pretože koľko veľa nakupujeme, potom sa tie veci vyhadzujú, nejak by sme to mali recyklovať. A robí na to H&M-ko aj tú vec, že prijímajú staré veci a dá sa to oblečenie takto vrátiť...

KL: No a aký máš na toto názor?

DS: No ja mám na to názor taký, že neviem do akej miery to recyklujú, alebo do akej miery je to pravda, ale chystám sa tam už dosť dlho, že tam odnesiem nejaké veci, lebo zas na druhú stranu podľa mňa tieto secondhandy sú plné, alebo tie charity obchody, podľa mňa ľudia to tam stále nosia. Zas aj tam sa to v tej miere nejak nakopí a už neni s tým čo robiť, a ja určite plánujem ísť do toho H&M-ka a vrátiť aspoň dve tašky vecí na nejaké recyklovanie. Už neviem ako to skončí, ale aspoň tá myšlienka za tým je pekná

KL: Dobre, tak nejak keď si načrtnol tie sekáče, tak aký je tvoj vzťah k veciam z druhej ruky?

DS: No určite pozitívny, tak to sa dá určite brať ako slow fashion, a nechodím tam až tak veľa lebo také vintage obchody sú dosť predražené, ale určite keď som doma, tak zijdem.

KL: Ako sa ty teda zbavuješ oblečenia?

DS: No... Doteraz som sa ho zbavoval úplne príšerne, to je najhoršia vec čo sa dá spraviť, že hodiť oblečenie do koša, lebo toto je naozaj... Mal som deravé nohavice, namiesto recyklácie som ich hodil do koša, čo je fakt najhoršia vec. A inak sa ho teraz nejak zbavujem, skôr ho skladujem doma, ale naozaj sa chystám ako som spomínal do toho H&M-ka a skúsiť dať na recykláciu.

KL: A napr. keď si ľudia menia oblečenie medzi sebou, nejaké bazáry?

DS: No nepočul som o tom ešte ani v komunite mojej, neviem o tom ani, ale znie to zaujímavo.

KL: Dobre, tak ešte čo sa týka tvojho toho postoja k tejto udržateľnej móde, tak dajme tomu - hypotetická situácia, že máš vedľa seba dve tričká, jedno by bolo obyčajné, druhé by bolo vyrobené udržateľným spôsobom s nejakým eko certifikátom, bol by si ochotný zaň priplatiť?

DS: No určite, bol by som ochotný, ale to si myslím, že to je veľmi individuálne, lebo ľudia zaujíma veľmi cena, a ja sa skôr pozerám možno na ten príbeh za tým, tak ja osobne môžem povedať, že by som si priplatil, lebo ako Zara má tento ekologický prístup, ja som veľkým fanúšikom toho, ale mám pocit, že v širokej verejnosti je to stále veľmi také, že by za to nepriplatili.

KL: Tak a čo sa týka tvojho osobného rozhodnutia, tak bol by si niekoľko percent ochotný priplatiť, áno?

DS: Bol by som, dajme tomu aj 30 %.

KL: Tak ty si vlastne sám povedal, že najväčším problémom je podľa teba tá informovanosť, tak to vnímaš tak, že to nie je dostatočne rozšírené, áno?

DS: Jednoznačne, aj keď myslím, že v rámci napr. plastov ako takých jednorazových a takéto veci, už sme informovaní podľa mňa, myslím, že hlavne my sme tá stredná Európa taká líderská, dovoľm si to povedať z toho, ako my triedime a správame sa k prírode, čo vidím zo západnej Európy, ktorá si myslím, že nemá také ekologické návyky, možno je to preto, že tam je viac ľudí, neviem čomu to môžem pripísať, ale my ako naša zem naše krajiny sú viac ekologické. Určite informovanosť chýba v rámci módy a fast fashion.

KL: Takže vnímaš tú ekológiu silne keď si doma na Slovensku/Česku, ale čo sa týka módy, tak myslíš, že to neni ešte také?

DS: Podľa mňa vôbec, myslím, že ľudia o tom vedia málo, napr. v Londýne zas o tom vedia dosť o tej fast fashion, ale robia to aj tak, tak neviem už do akej miery to je informovanosť a do akej miery ignorancia.

KL: Považuješ sám seba za nejakého zodpovedného spotrebiteľa?

DS: Nie nie. Ja na to myslím, snažím sa triediť, aj plastové fľaše, nepoviem, že všetky plasty, budem úprimný, sklenené fľaše, ale nemám pocit, že som nejaký úplne ukázkový spotrebiteľ.

KL: A čo sa týka tej módy?

DS: Tak to mám pocit, že ja mám tú možnosť dostávať tie veci, s tým že robím v obchode za lepšiu cenu, prípadne zadarmo, tak naozaj, že keď mi majú prepadnúť tie peniaze, tak si to proste vezmem, ale nemám pocit, že všetko čo nosím je teraz recyklované, a je to ľanové a z prírodných materiálov, ale mám pocit, že nenakupujem šialene do miery, ako poznám ľudí, že tak nakupujú. A naozaj si to rozmyšľam vopred, že či mi to treba, snažím sa to udržať v tej miere, že byť aj v tom šatníku minimalistický... Tak mám pocit, že v tomto som lepší.

KL: Takže ak by si mal identifikovať nejaké konkrétne kroky, ktoré ty robíš, aby si bol zodpovednejší, tak je to teda to, že nakupuješ menej, že premýšľaš nad tým, pozeráš sa na tie materiály, možno ti tiež chýba voľba nejakej značky, sám si aj povedal, že ti ani nenapadá žiadna konkrétna značka.

DS: Áno, mne z týchto dostupných cenovo nenapadá žiadna, ktorá by bola taká ekologická, možno aj poznám nejakú, ale sam zabudol na ňu, ale naozaj neviem, z tých dostupných by som tak povedal, že tie secondhandy, vintage obchody.

KL: Takže napr. keď vidíš nejaké kolekcie ekologické od toho H&M-ka, tak ako to na teba pôsobí? Kúpil by si si to?

DS: No nepočul som o tom, ale začínam tomu trochu veriť, mám pocit, že celá táto firma sa začína zapodievať ekológiou, a podľa mňa to napreduje, napr. oproti Inditexu, ktoré sú samozrejme Zara, Pull&Bear a tieto, tak mám pocit, že H&M-ko ako skupina firemná to myslí oveľa viac, pod nich patrí aj napr. Weekday, ktorý má taký vzťah k organickej bavľne, v COS-e naozaj sa snažia aj ten ľan a takéto látky, tak veril by som možno tomu H&M-ku, aj keď je to veľmi rýchla móda, tak by som im to veril viac, ako napr. Inditexu.

KL: Takže to vnímaš aj takto z pozície tých módnych korporátov?

DS: Áno áno, nepočul som o tom H&M-ku, ale by som tomu asi veril.

KL: Aha, a takej Zare by si neveril?

DS: Ťažko povedať, ja mám z nich pocit, že sa nejak vôbec nezaoberajú tou ekológiou, vidím nejaký posun pri H&M-ku, nejaký ročný vývin toho, ako začali uvažovať nad tou sustainability, tak preto im to viac verím. Snažia sa informovať aj tých zamestnancov.

KL: Okej, keby si mal nejak povedať najproblematickejší aspekt v rámci fast fashion, ty si spomínal tie materiály, toto je podľa teba ten najväčší problém?

DS: Ja mám aj pocit, že tie ceny sú príliš dostupné, ľudia sa na to budú pozerat' skôr na cenu, a to je problematické, a robia to v masových kusoch, masovo to balia do plastov, tam je veľa tých problematických faktorov, ťažko povedať... Ale tak už len u nás v COS-e, čo neni až taká fast fashion, tak každá jedna malá vec, každá náušnica či tričko, je zabalená zvlášť, to je neskutčný waste. Je to veľmi zbytočné, naozaj dá sa to dať nejak do tašky alebo krabice... Potom mám pocit, že veľa tej bavlny, veľa tej vody sa do toho čerpá, je to problematické, to kto to vyrába, kde sa to vyrába, v tej Číne, to už ja zas nevidím do tej politiky... Ale je tam veľmi veľa faktorov podľa mňa v tej rýchlej móde.

KL: Dobre, a tiež taká situácia hypotetická, predstavme si, že v horizonte dajme tomu 20 rokov, keby malo dôjsť k nejakej zmene v rámci toho módného priemyslu, tak čo by sa nejak postupne muselo podľa teba zmeniť, aby reálne ten módnny priemysel nebol až takým znečisťovateľom, aký je teraz. Ak je to vôbec možné?

DS: No ja myslím, že sa to trochu aspoň začína dostávať do takej širšej verejnosti, aspoň za seba hovorím... Asi ten prístup by sa mal zmeniť, si myslím, že je zbytočné mať milión tých pobočiek tých retailových, naozaj ísť po jednej ulici a vidieť tam 9 tých H&M obchodov... Možno to nejak skresat' na minimum... Ale ja mám povit, že ľudia by sa mali zmeniť, naozaj, že ľudia by sa mali zmeniť, treba kupovať menej, a aj sa viac informovať o tom, čo je za tým, ja si myslím, že korporátom nezáleží na tom, ako sa bude zem ničit', a že čo sa bude diať od 20 rokov... Ako možno sa to nejak zmení, že budú viac používať nejaké ekologické materiály, ale ja mám pocit, že ľudia by sa mali hlavne zmeniť v tomto zmysle... Menej nakupovať. Lebo ja myslím, že oni to nebudú veľmi riešiť pokiaľ majú peniaze.

KL: Takže myslíš, že tá zmena by mala prísť od ľudí, myslíš, že aj nejaká osveta je potrebná?

DS: Hej, určite.

KL: A v tvojom okolí nejak si to postrehol, či myslíš, že ľudia o tom málo vedia?

DS: Ja si myslím, že o tom málo vedia. A možno aj vychovávať ďalšie generácie v tom, že netreba naozaj kupovať neskutočné množstvá vecí, ktoré naozaj poslúžia rok, alebo aj menej...

KL: Dobre, tak v podstate sme asi vyčerpali všetky okruhy... Keby si nejak možno ešte vedel zhrnúť ty svoj postoj?

DS: Ja by som ešte asi dodal, že ja mám s tým skúsenosti, pretože pracujem štyri roky v obchodoch, naozaj som pracoval v Zare, Uniqle, potom chvíľu pre high fashion značky, a potom som šiel do tohto COS-u, tak som videl rôzne prístupy... Ale v podstate to bolo o tom istom, všetko bolo zabalené, všetko bola masová výroba... Videl som to teda viac aj z tej backstage-ovej stránky, tak to mi aj pomohlo, aby som chápal to nejak...

KL: Takže by si povedal, že ťa to nejak zmenilo?

DS: Určite to zmenilo aj moj postoj voči nakupovaniu. Aj to, že čo mi treba, čo netreba... A myslím, že to, že som tak dlho pracoval v obchode, mi to tak nejak zmenilo... Zmenilo mi to myslenie a postoj k tomu. To je asi tak všetko.

KL: Dobre, tak myslíš, že máme niečo, čo ešte nezaznelo?

DS: Asi nie, zaznelo dost'.

KL: Super, tak ďakujem za rozhovor!

Rozhovor č.3:

Respondent: LK

Rok narodenia: 1995

Dátum a miesto rozhovoru: 20.4.2019, Košice

KL: Tak môžeme začať, prvá otázka je taká všeobecná, a to je že ako vnímaš módné trendy, či sa nimi riadiš, alebo ako to vnímaš?

LK: Módné trendy určite sledujem, a občas sa podľa nich aj riadim, ale nie akože úplne... Som táž zástanca, že keď sa mi niečo páči v tom období, keď je to trendy, tak to chcem aj ja využiť, že to chcem vyskúšať.

KL: A sleduješ to kde?

LK: Sledujem to hlavne na sociálnych sieťach, na instagrame, a potom na rôznych stránkach.

KL: Takže sa dá povedať, že sa aj inšpiruješ nejakými influencermi?

LK: Áno áno.

KL: Dobre, čo sa týka tvojho nákupného správania, tak čím sa napr. riadiš? Čo ťa zaujíma na jednotlivých kúskoch?

LK: No keď sa mi to proste páči, tak ma hlavne zaujíma aj to, odkiaľ to je, z čoho to je vyrobené, a hlavne cenou.. Ale zas keď sa mi niečo páči že mega, tak si to chcem aj reálne kúpiť... A asi nemám také že limity, že za čo by som dala čo najviac, ale keď sa mi niečo fakt reálne páči, tak si to chcem aj kúpiť.

KL: Takže tam si možno aj priplatiš, keď vidíš nejaký kúsok?

LK: Hej hej, keď viem, že to sa mi hodí a fakt to vynosím.

KL: A pozeráš teda aj na materiály?

LK: No občas hej, pozerám si to zloženie, ale zas akože nezakladám si na tom nejak najviac... Ešte keď je to nejak že drahšie, tak vtedy hej, vtedy sa snažím na to pozrieť, nechcem kúpiť nejakú blbosť, že dám za to veľa peňazí, a potom zistím, že to bolo zbytočné.

KL: A nakupuješ viacej v kamenných pobočkách, alebo aj online?

LK: Nakupujem v kamenných, aj online, ale menej, to jedine také niečo keď sa k tomu neviem dostať, tak vtedy to risknem aj online.

KL: Dobre, a aký je tvoj vzťah k výpredajom? Ideš okolo, vidíš výpredaj, nejaké veľké cedule, zaujme ťa to?

LK: Výpredaje milujem. Ale záleží tiež, že odkiaľ, ale zaujme ma to, niekedy to je také, že by som si ani nekúpila tú vec, ale zaujme ma to, lebo to je vo výpredaji. A nakupujem veľa vo výpredajoch.

KL: A využívaš potom tie kúsky, alebo ti občas aj stoja v skrini?

LK: No väčšina mi asi stojí v skrini, ale aj ich využívam, podľa toho, že čo. Hlavne preto, že si to kúpim kvôli tej cene, a potom prídem na to, že je to zbytočné. Ale zas keď je to dobrý kúsok, tak to nosím. Keď je to nejaká bunda, mikina, vetrovka... Ale keď tričká, tak mi to fakt stojí v skrini.

KL: Takže dá sa povedať, že robíš aj nejaké impulzívne nákupy?

LK: Áno, nechám sa niekedy ovplyvniť veľkým nápisom "výpredaj".

KL: Dobre, ako by si zhodnotila svoje nákupné správanie teraz v porovnaní s pred dajme tomu piatich alebo pár rokov? Zmenilo sa to nejak?

LK: Zmenilo sa to úplne, nikdy som neriešila tak veľmi oblečenie, ako teraz.

KL: Takže teraz to riešiš viacej a viac nakupuješ?

LK: Určite áno.

KL: A premýšľaš nad tým aj nejak viacej? Máš aj iné priority, napr. keď si bola mladšia ťa zaujímali iné veci ako teraz? Napr. či sa nezmenilo vnímanie tej ceny, je to menej alebo viacej podstatné?

LK: Hm... Ani neviem... Akože predtým asi bola podstatnejšia tá cena, a teraz keďže pracujem, tak si aj viac vecí kupujem, a tým pádom, že sa okolo toho nejak pohybujem, tak... Keďže pracujem s oblečením a botami, tak je to také, že to viac vnímam a riešim. Možno keby som pracovala v inej oblasti, tak to neriešim tak, ako teraz.

KL: Takže ťa ovplyvňuje aj tvoje okolie?

LK: Mhm.

KL: A čo sa týka objemu, tak teda nakupuješ teraz viacej? Máš viacej kúskov v skrini, áno?

LK: Mhm.

KL: Dobre, tak sa presuňme k ďalšej tematickej oblasti, a to je teda koncept fast fahsion. Chcem sa opýtať, či to poznáš, či si o tom počula, ako to vnímaš?

LK: No, počula som o tom... A ako to vnímam... No to sú také tie obchody ako je Bershka, H&M-ko, proste fast fashion, že tie veci sú vyrábané vo veľkom počte, vo veľa veľkostiach, veľa veľa oblečenie proste... Toto je pre mňa tá fast fashion, že je toho veľa.

KL: A vnímaš to negatívne, alebo vidíš aj nejaké pozitívne aspekty?

LK: Tak, pozitívne asi jedine to, že tie obchody si môže dovoliť asi každý, že si reálne to tričko vieš kúpiť za pár peňazí, tak to je pozitívne kvôli tomu, že si to môže dovoliť hockto, a zas negatívne je to, že je toho veľa, a je z toho veľa odpadu, veľa zbytočných vecí, ktoré sa vyhadzujú, alebo stoja, a zaberajú strašne veľa miesta všade... Akože ja sama si kupujem veci vo fast fashion obchodoch, čiže keď raz potrebujem nohavice, tak si ich kúpim aj za málo peňazí, a mám ich viac, a zas keď viem, že niečo chcem... Také drahšie, tak neni to fast fashion spravené. Mám akože takých kúskov menej asi, vyrobených vo fast fashion.

KL: A vnímaš v rámci tohto cyklu nejakú konkrétnu vec za najviac problematickú? Že celý ten fast fashion, lebo si spomenula, že je toho veľa, kde sa to vyrába, tak čo je pre teba také najproblematickejšie?

LK: Tak asi ten odpad z toho.

KL: Tak a keď sme pri tom, tak ako sa ty zbavuješ oblečenia?

LK: Tak buď ho predávam, alebo posúvam ďalej niekomu, komu sa to zide, do detských domovov.

KL: Takže nevyhadzuješ?

LK: Nie nie, to som asi nikdy nevyhodila do koša. Buď to posuniem niekomu... Nevyhadzujem to.

KL: A aký je tvoj vzťah k secondhandom?

LK: Super, ja ich mám rada.

KL: Nakupuješ tam?

LK: Nakupujem. Akože stále keď môžem, tak sa chcem pozrieť, mám veľa vecí tiež zo sekáčov, je to fajn, je to lacné.

KL: Takže kvôli cene aj?

LK: Hej, a sú tam aj pekné kúsky dakedy. A zas je to super na tých sekáčoch, že to nemusíš vyhadzovať, a ľudia si to vedia medzi sebou posúvať.

KL: A napr. nejaký swap oblečenia, že niekto to predáva, tak to ti je blízke, nakupuješ aj tak, že od niekoho iného? Nejaké bazáry a tak...

LK: Akože je to fajn, tiež sa toho zbavovať tak, že to predáš alebo posunieš niekomu, ako keby si to mala vyhodiť.

KL: Dobre, tak teraz sa presunieme k ďalšej téme, a to je slow fashion. Poznáš nejak koncept ekologickej módy, alebo si o tom počula?

LK: Počula som o tom, je to fajn... Napr. Patagonia vyrába z recyklovaných týchto vecí, že majú päť plastových fliaš v tričku... Možno to aj väčšinu ľudí tak zaujme, a presne aj to, že to je asi aj drahšie niekedy... Ale mám k tomu pozitívny vzťah. Ako reálne nemám veľa tých vecí, ale páči sa mi to, keď to dakto robí.

KL: A považuješ to za dôležitú problematiku, alebo to vnímaš možno ako trend?

LK: Tak z jednej časti to vnímam aj ako trend, lebo strašne veľa ľudí sa o to začína zaujímať, aby sa neznečistovalo to životné prostredie, a nevytváral sa odpad z tých vecí... Zás, veľa ľudí to nerieši, že je to drahšie, ľudom je asi jedno z čoho je to tričko... Lebo tých značiek je asi menej, sú menej propagované...

KL: Tak ty si spomínala tú Patagoniu, máš ešte nejakú, ktorú si vybavíš pod slow fashion?

LK: Fúha... Asi mi nič nenapadá... Akože viem, že aj North Face mal nejakú kolekciu.

KL: Aha, že skôr také kolekcie vnímaš?

LK: Hej, akože je určite toho viac, ale konkrétne to mi asi nenapadne...

KL: A čo si vlastne predstavíš pod tou udržateľnou módou, keď si predstavíš nejaký výrobný cyklus oblečenia, čo si pod tým predstavíš pod udržateľnosťou?

LK: Tak hlavne ide asi o zloženie, z čoho je vyrobené, ale aj aby to bolo pohodlné... A udržateľné, no ja neviem, presne...

KL: A spomínala si, že máš nejaké kúsky sama... Tak napr. čo máš?

LK: Tak len to triko vyrobené z plastových fliaš, a sú tam ešte doplnené normálne materiály, na každom tričku sa píše, čo obsahuje...

KL: A to je tá Patagonia teda?

LK: Áno... A potom, neviem... Veľa toho nemám, ale poznám napr. tú Petru Ptáčkovú, ktorá má vyrobené tie veci z vyhodnených vecí, ktoré zakomponovala do nových vecí, že z toho zbytočného materiálu sú ušité iné veci. Tak toto mi napadá... Asi nič už také.

KL: No a keď si si kúpila to tričko, tak si si ho kúpila pre dizajn, alebo možno aj to, že bolo eko podporilo tvoje rozhodnutie?

LK: Určite podporilo, lebo Patagoniu, akože nemám nejak veľa vecí, mám asi dvoje tričká, na ktorých ma zaujalo, že sú vyrobené z tých fliaš... Lebo možno keby neboli, tak si to asi ani nekúpim za tú cenu, ktorú ponúkajú normálne triko.

KL: Tak to si čiastočne zodpovedala moju ďalšiu otázku, a to teda - predstavme si hypotetickú situáciu, keby si mala vedľa seba dve tričká, jedno obyčajné, jedno vyrobené udržateľným spôsobom, tak či by si si doplatila?

LK: Asi hej, kúpila by som si to udržateľné.

KL: Bola by si teda ochotná priplatiť niekoľko percent?

LK: Bola, no... Keby som to reálne chcela, a páčilo sa mi to dizajnovu, že aký to ma príbeh, je to spravené z nejakého materiálu... Akože mám rada keď spoznávam také tie nové značky, čo si na tom dajú záležať a robia to inak.

KL: Ako by si zhodnotila informovanosť o udržateľnej móde, možno, že ako to ty vnímaš? Myslíš, že tie informácie sú prístupné a je to rozšírené?

LK: Akože informácie sú prístupné, ale je to málo rozšírené medzi tými ľuďmi, a tým, že strašne veľa tých fast fashion obchodov, kde si môžeš to lacnejšie kúpiť, tak ľudia to tak neriešia... Vieš, možno aj veľa ľudí nevie, že aké veci dávajú do tých tričiek, alebo že sú nejaké veci vyrábané eko, veľa ľudí si ani nedáva záležať čo má na sebe... Lebo je tam tá možnosť kúpiť si lacno... Hlavne aj veľa ľudí si myslím, že odcudzujú takých ľudí, čo tak rozmýšľajú... Alebo skôr škatuľkuje... Lebo sú ľudia, čo riešia oblečenie, a potom sú ľudia, čo majú názor, že je to úplná zbytočnosť riešiť vôbec... Ako napr. tá Natália Pažická, tak ona vieš, dost ľudí dáva dostatočné informácie, ktoré si môžu pozrieť či na nete, alebo jej instagrame... A možno to niekoho aj tak nezaujíma... Aká bola otázka vlastne?

KL: Tá informovanosť.

LK: No hej, vieš si to zistiť aj sama, ale...

KL: Tak myslíš, že by sa malo o tom hovoriť viac?

LK: No mohlo by sa, ale ja myslím, že ľuďom sa nechce dávať peniaze za také veci... Ale konkrétne ja to mám rada, rada si to prečítam a pozriem, je to zaujímavé, nikdy som si to nejak nepredstavovala, vieš, že ako sa to deje a koľko je z toho odpadu, a je fakt zaujímavé, že sa to dá robiť inak... A sa mi páči nápad, že vyrábať z recyklovaných kúskov, vyrobiť z toho niečo iné...

KL: Takže napr. ten recyklovaný materiál, to ti je sympatické, že keby si mala tiež nejaké boty dvoje... Tak by ťa to neodradilo? Skôr upevnilo?

LK: Nie, skôr, že pre dobrú vec, že je to fajn...

KL: Ale asi by si nekúpila niečo len kvôli tomu?

LK: Nie, akože je to fajn, ale nekúpila by som si to len preto, ale akože keby napr. vychádzali nejaké boty, a by som si mala kúpiť, že normálne, a možno tie, tak by som kúpila asi tie... Keď majú nejaký dobrý príbeh a myšlienku, tak hej, nemám nejaký problém si to tak rozmyslieť...

KL: A čo možno vnímaš ako problematickejšie - to, že ľudia vlastne nevedia, aký módnym priemyslom je, alebo skôr dostupnosť tých ekologických značiek?

LK: Určite aj tá dostupnosť, lebo reálne v obchode to nie je tak, že prídeš a máš na výber... Skôr také možno tie menšie obchody tak fungujú, že je to online, alebo v kamennej predajni vo väčšom meste... Ale bežný človek to asi nenájde, keď sa sám o to nejak nezaujíma...

KL: A čo sa týka tvojho okolia, máš pocit, že to ľudia riešia? Či sa ľudia okolo teba začínajú o to zaujímať?

LK: Niektorí hej, mám tak asi polovicu kamošov, ktorí to riešia, polovicu, ktorí to asi moc neriešia... Ale je to zas rozdelené na také skupinky, keď si z menšieho mesta, tak ťa to až tak moc neberie, neriešiš to... Ale keď sa pohybuješ v tom nejakom okruhu ľudí, čo to riešia a poznajú, vedia o niekom, kto sa tomu venuje, tak je to jednoduchšie, keď sú informovaní... Niektorí k tomu proste nemá vzťah.

KL: Keby si mala nejak zhodnotiť, považuješ samu seba za nejakého zodpovedného spotrebiteľa?

LK: Akože viac menej aj áno, niekedy ani nie... Niekedy si fakt kúpim zbytočnosť, čo by som moc nemusela...

KL: A potom ťa toto nejak mrzí?

LK: No asi to moc neriešim ak to bolo lacné... Čo je asi tiež také, že predsa to bolo nejak zhotovené... No neviem, snažím sa byť aj zodpovedná v tom, lebo tie výpredaje niekedy, že si kúpiš viac... Asi si treba fakt povedať, či to potrebuješ a chceš to využívať, alebo ti to bude stať, a zas to posúvaš do nejakého kolobehu...

KL: Tak hypoteticky, myslíš, že dôjde k nejakej zmene, že ľudia to naozaj začnú viac riešiť, alebo ostane takáto aktuálna situácia, kedy je fast fashion dominantná? Napr. v horizonte 10 rokov... Myslíš, že je tam nejaké riešenie?

LK: No možno postupom času aj hej... Keď si ľudia uvedomia, že asi to už je zlé veľmi, tak asi až vtedy sa to nejak začne riešiť.

KL: A kde myslíš, že by malo dôjsť k tej zmene, či skôr u značky, alebo u spotrebiteľov?

LK: Hm, neviem ani, asi to je také pol na pol... Lebo zas každá značka, napr. taká Bershka, oni žijú z toho, že tí ľudia to nakupujú veľa, lebo je to lacné, a asi nezmenia postoj, že by tam pridali nejaké eko produkty... Podľa mňa asi u spotrebiteľa je to také... Aj tie náklady by boli asi väčšie potom na tú výrobu... Možno preto je aj veľa odpadu z toho, že ľudia si to moc nevážia, alebo je im to jedno... Zas je možno fajn... Aj Bershka by mohla niekedy spraviť, neviem, že možno keď vyrábajú tie veci, tak keď sa im niečo zvýši, tak posunú niečo návrhárom... Neviem ako to je, možno aj tam je nejaká nádej, ale neviem...

KL: Ešte mi napadá otázka, ktorú som sa zabudla opýtať, zaznamenala si nejakú kolekciu ekologickú u fast fashion značky?

LK: Hm... Tak čo ja viem... Zas neviem, možno Adidas má tak spravené boty, že z plastových fliaš, tak napr. to... Ale zas to je také, tiež je toho veľa, ale aspoň niečo čo tých ľudí zaujme.

KL: Takže toto vnímaš skôr pozitívne?

LK: Toto áno.

KL: A nejaké oblečenie? Napr. u H&M-ka.

LK: Asi som si to ani nevšimla... Možno sú tam nejaké veci, ale nezaregistrovala som.

KL: A keby bola taká možnosť, tak by si niečo zakúpila, príde ti to sympatické?

LK: Hej, je to v pohode... Môže byť, že niečo malí, určite to bolo, len si nespomeniem na konkrétny produkt.

KL: A zmení tento fakt možno nejak tvoje vnímanie tej značky? Je ti potom sympatickejšia?

LK: Možno aj áno, že si prejdem častejšie, čo majú nové, alebo si o tom prečítam, a tak...

KL: Tak teda už sme asi skoro na konci, myslíš, že je ešte niečo, čo nezaznelo a považuješ to za dôležité spomenúť?

LK: Asi mi nenapadne nič konkrétne...

KL: Tak ja ti ďakujem za rozhovor!

Rozhovor č. 4:

Respondent: BB

Rok narodenia: 1994

Dátum a miesto rozhovoru: 23.4.2019, Košice

KL: Takže najprv taká všeobecná otázka na začiatok – aký je tvoj názor na módné trendy, či ich sleduješ, nejak sa nimi zaoberáš?

BB: Osobne sledujem módné trendy, rada si pozerám napr. pred zimou alebo letom aký ide módný trend, na časopisy rada pozerám, na internete na instagrame, rada sa tým riadim, a mám rada keď mám aj nejaký kúsok v šatníku, ktorý teraz letí.

KL: Takže sa možno nejak tomu aj prispôbujes?

BB: Hej hej, akože tak sa snažím, že každú sezónu mať niečo čo teraz letí, a nie úplne všetko, nedá sa keďže som študent, ale snažím sa.

KL: Čím sa teda tak riadiš pri nakupovaní? Ideš do obchodu, na čo všetko sa pozeráš?

BB: Záleží no, či niečo konkrétne potrebujem, že to potrebujem na nejakú udalosť... Ale potom sa hlavne riadim tým, čo sa mi páči, či je to trendy presne. Ale mám rada aj výpredaje, sa priznám, a ešte radšej nakupujem v tej sekcii že nový tovar, čo je nové. Lebo viem, že to teraz letí, väčšinou to ľudia ešte nemajú keď je to úplne nové, ale jasne, že tam pre je pre mňa aj cena strašne veľký faktor, stále som študent. Tak v prvom rade asi to, čo sa mi páči, a tak cena.

KL: Okej, a pozeráš sa možno aj nejak na materiály?

BB: No keď sa mi to už zapáči, a cena je fajn, a keď to vyskúšam, tak samozrejme hodnotím aj, že či sa to bude ťažko prať, alebo neni to v pohode s pokožkou... Ale je to už taký ďalší faktor pri rozhodovaní.

KL: Čiže skôr taký sekundárny?

BB: Áno, presne.

KL: A nakupuješ aj online, alebo v kamenných pobočkách?

BB: V poslednej dobe asi 70 % online, a 30 % v kamenných. Tým, že už mám menej a menej času, tak si sadnem a popozerám niečo na tých stránkach, a keď tak si niečo objednam.

KL: Dobre, ty si spomínala tie výpredaje, že tam nakupuješ?

BB: Áno, ale veľmi málo. Takto, vo výpredajoch nakupujem vtedy, keď viem, že je ten výpredaj deň, alebo dva, keď je to čerstvé, lebo viem, že tam mám väčší výber, a viem, že tam sú aj kúsok, ktoré som si predtým nemohla dovoliť. Lebo viem, že keď je to tam už mesiac, tak to bude také prebrané... Ale akože jasné, keď tam nájdem niečo napr. v lete, tak nemám s tým problém, ale je to tak no... Nakupovanie vo výpredajoch by som povedala tvorí tak 30-40 %. Mám to rada, ale nie, že by som to tráz vyhľadávala.

KL: A veci naozaj využívaš, alebo sa stane, že ti niečo stojí v skrini?

BB: Ja som ten typ, čo využíva všetko, naozaj všetko čo mám v skrini. Lebo ja už keď si niečo kúpim, tak si to premyslím aj 6x, či ho kúpim a využijem, takže... Mne nič nestojí v šatníku, mám toho veľa, ale všetko pravidelne aj nosím.

KL: A keby si mala možno porovnať to, ako nakupuješ teraz, a ako si nakupovala pred pár rokmi, zmenilo sa to nejak?

BB: Predtým som nakupovala viac také... Že páčilo sa mi niečo, hneď to beriem. Akože nosila som to, ale nepozerala som na to, či už niečo podobné mám v šatníku, využijem to až tak... Teraz nakupujem tak, že mám rada extravagantné veci, ale mám ich menej. Predtým, asi tak dva-tri roky, väčšinu môjho šatníka tvorili extravagantné ťažko kombinovateľné kúsok. Že tie basic kúsok som mala strašne málo, lebo všetko, čo sa mi páčilo, bolo také, a potom som to nevedela kombinovať. A teraz, posledný rok, mám viac takých basic kúsok, a len pár výraznejších, ale práve do tých rada investujem, lebo to sú také, že jedinečné kúsok, ktoré nikto nebude mať, a tým oživím outfit. A tých basic kúsok mám viac v šatníku.

KL: Takže vtedy si nakupovala častejšie, a viac si veci obmieňala?

BB: Áno, áno. A teraz, by som povedala, že nenakupujem tak často, ale keď si kúpim niečo, tak tie basic kúsky mám pravidelne, ich obmieňam a doplňujem, ale nie často, a keď už kupujem tak sa snažím viac to také výraznejšie, ale nakupujem oveľa oveľa menej ako predtým.

KL: A čo sa týka ceny, predtým si ju zvažovala viac, alebo teraz sa na ňu pozeráš skôr? Prípadne sa to nezmenilo...

BB: Rozmýšľam... Zmenilo sa to určite, už len tým, že sama na seba zarábam a žijem v zahraničí, ale predtým som pozerala na cenu, a všetko bolo na jednej úrovni skôr takej nižšej ceny, tým, že rodičia mi dávali peniaze. Teraz by som povedala, že možno mám menej oblečenia, ale skôr mám kúsok, ktorý je drahší. Skôr si našetrím na ten drahší...

KL: Takže teraz asi viac aj investuješ?

BB: Určite.

KL: Dobre, tak sa presunieme k ďalšej téme, a to je fast fashion, tak sa chcem opýtať, či to poznáš nejak?

BB: Áno, poznám, už len z toho, že mám na škole predmet fashion management, a tam to rozoberáme.

KL: Aha, a poznala si to nejak možno aj predtým?

BB: Áno poznala, lebo tiež sa akože zaujímam o módu, takže počula som o tom už veľakrát, aj rôzne názory... Hlavne teraz ešte vidím ten úplne iný pohľad, tým, že v škole máme aj veľa módných návrhárov, ktorí tam chodia prednášať... A napr. oni ako to vidia, alebo profesori ako to vidia, potom nám chodia aj rôzni hostia z nadácií, ktorí posielajú oblečenie do Afriky... Takže to vidím z rôznych pohľadov. Je to také, že mala som dakedy svoj názor na to, a stále mám, ale trochu sa už aj zmenil, tým, že vidím tie ostatné uhly.

KL: A čo sa ti teraz nejak primárne vybaví pod "fast fashion"?

BB: Vieš čo, no ja som to registrovala, že ako rýchlo sa to mení to oblečenie, stále je tu niečo nové, ľudia nakupujú stále nové veci a staré vyhadzujú... Ale teraz vidím aj hlavne pohľad z toho, ako tá módna návrhárka napr. prišla s tým, že je dobré mať jeden kúsok v šatníku, ktorý stal 5000 Kč, a ona to nosí stále. Na jednej strane chápem aj ju, že je to originálny kúsok, a nepodporuje fast fashion... Ale zase nesúhlasím, prečo prišla ona na vysokú školu s týmto presvedčením, a proste nemáme na to. Ona nás tam šla presvedčať, že aké je super mať taký kúsok v šatníku... Tak osobne mám rada mať približne niečo nové v šatníku, ale nie som zástanca toho fast fashion samozrejme, ale keď už budem mať vlastný príjem, tak viem si to predstaviť, že budem viac investovať do oblečenia, a ešte menej nakupovať. Že to nebude v pravidelných intervaloch, kúpim si jednu vec a budem ju ešte častejšie nosiť. Takže som proti tomu, ale zase, vidím aj ten druhý pohľad, že proste keď tí ľudia nemajú na nič drahé, a kúpia si niečo lacnejšie, tak čo už no...

KL: Takže vlastne by si za pozitívne označila to, že je to takto dostupné?

BB: No presne, a môže si to každý kúpiť, môžu to aj rýchlejšie spotrebovať... Aj keď to neviem, či je pozitívne... Keď každé dva mesiace kúpiš niečo nové... Ale keď to človek vie vynosiť, tak nevidím v tom nič zlé. Mám napr. profesorku, ktorá podporuje fast fashion, ale tie kúsky, ktoré sa nosili pred tromi mesiacmi, a povieš si, že už vôbec nie sú in, ona ich vie tak skombinovať s týmito novými kúskami, že to vyzerá tak super, že si povieš "wow". Ono sa to dá, ak nie si zástanca toho, že všetko stále nové a meniť pravidelne šatník. Všetko má svoje plusy aj mínusy, a záleží to asi aj od tej finančnej situácie. A druhým veľkým faktorom je to

tvoje presvedčenie, a celkové vnímanie, čo sa tebe páči... Poznám kopu ľudí, ktorým to je úplne jedno.

KL: A možno keby si mala nejak identifikovať, čo je podľa teba to negatívne na fast fashion?

BB: No jednoznačne to plytvanie oblečením, to nevyužívanie, ľudia to vyhadzujú, najhoršie je, že to nedávajú do zberných košov, len to vyhodia, poznám kopu ľudí, ktorých to fakt vyhadzujú, a pritom sa to dá odnieť tam, kde to potrebujú... Ale oni si to vôbec neuvedomujú aká je za tým práca, za výrobou toho oblečenia, a takým ľudom potom hovorím, že pozri si ten a ten film, jak deti na tom pracujú, a to nejde len o tie deti, ale celkovo... Oni nevidia akú škodu, a plytvanie peniazmi... Takže jednoznačne to vyhadzovanie toho oblečenia, ktoré vôbec nie je znosené, ale nepoškodené a nositeľné. Ešte mi napadá, že tie sekáče sú na to dobré, mne sa strašne páči tá idea, ale ja osobne - aj keď strašne by som chcela nakupovať v sekáči, ale ja to neviem.

KL: A prečo myslíš, že to tak je?

BB: No ja som bola asi miliónkrát v sekáči, a proste... Po prvé som nenašla nič pekné, možno nemám šťastie. A potom, neviem sa úplne stotožniť s tou ideou, že predom mnou to niekto nosil, aj keď... Ale fakt by som chcela, ale ešte som nenašla žiaden ani taký kúsok, to je jedna vec, ale neviem prečo... Asi strašne veľa robí aj tá výchova, že keď odmala som tak... My sme mali stále doma všetko nové, tak si myslím, že aj z toho. Ale snažím sa to učiť, skúšam šťastie keď chodím do tých sekáčov, neviem, možno len zlé sekáče navštevujem, chcela by som skúsiť aj nejaký v zahraničí.

KL: Takže je ti to sympatické?

BB: Hej to určite, len si k tomu hľadám stále cestu, s kamoškami chodím, ony si kupujú, len ja som si stále nenašla nič.

KL: A možno nejaký bazár?

BB: Aj na to chodím, dokonca z jedného bazáru som si kúpila aj kabelku. S tým nemám problém, len si neviem predstaviť, že kúpiť si rifle po niekom. Ale tá kabelka je fakt cool. A mám ešte rada keď tie blogerky majú bazáre a predávajú, tak to je super keď ony predávajú keď to nevidia využiť. A ja tiež mám dosť vecí, ktoré by som rada predala.

KL: A ako sa ty teda zbavuješ oblečenia?

BB: No, k tomu mám trošku funny story, tým, že pochádzam z dediny, a za dedinou máme rómku osadu, a máme tam takých, že ich aj poznáme. A my im takouto formou potom posúvame. Že keď moja mamka ich stretne, tak im povie, že počuj, poď si vybrať nejaké veci, že nedávame im všetko, lebo tiež potom aby to nevyhodili. Tak oni prídu a vyberú si, čo sa im zide. Takže asi 90 % dávame im. A potom ešte asi 10 %, keďže u nás fakt využije oblečenie na sto percent, tak občas dám ešte aj babke, ona keď tak využije nejaké moje svetre...

KL: Takže nevyhadzuješ nič?

BB: Nie, nie, jedine spodné prádlo.

KL: Dobre, ešte keby si mi vedela povedať, aké značky sa ti spájajú s fast fashion?

BB: H&M-ko, Zara... Mango, tam asi kde aj ja najviac nakupujem. Ale fast fashion aj ostatné, dajme tomu Orsay, asi tieto najviac no. C&A. Ale asi najviac H&M-ko.

KL: Okej, tak sa presunieme teraz k ekologickej móde, tak sa chcem opýtať či si počula o slow fashion?

BB: Áno, mala som jeden aj predmet na Erasme v Holandsku, a tam sme pomáhali jednej firme, ktorá vyrábala ponožky zo sietí na ryby. to bolo veľmi zaujímavé, pre nich sme robili

marketing, to bolo mega zaujímavé. A tam bol celý predmet o slow fashion, to bolo veľmi zaujímavé. Ale počula som o tom aj predtým. A kvôli tomu som si presne zapísala aj ten predmet. Hlavne aj s tým to bolo zaujímavé, že ako to vidia v zahraničí. Lebo podľa mňa tu v Česku a na Slovensku je to strašne málo ľudí vie, skoro nikto to nerieši, a ľudia v tom nevidia až taký problém, lebo to nie je tak zvýrazňované. A v zahraničí ako v tom Holandsku, je to úplne iný level života, tak tam to ľudia riešia, a riešia to mega. Je to pre nich veľký problém. Mám pocit, ako keby taký až každodenný problém, riešia to, všetko sa snažia tomu prispôbovať. Sú tam také lokálne obchody, či už s oblečením, alebo inými vecami, takže sa snažia aj prispieť k tomu, aby nedominovala fast fashion, a viac ísť k slow fashion. Myslím, že je strašne veľký rozdiel medzi zahraničím a tuto.

KL: A možno keby si mala tvoje okolie nejaké zhodnotiť?

BB: No, tí ľudia to neriešia. Dokonca, je to smutné, ale ani tí mladí to neriešia. Fakt musíš že hľadať, aby si našla nejakých rovesníkov, nejaké dievčatá sa do toho musia fakt aj rozumieť... Lebo inak v dnešnej dobe my nie sme na tej úrovni, možno to bude o 5-10 rokov, že budeme tam, kde sú tie severské krajiny. Aj tým posunom oblečenia, že tam fakt fakt ľudia majú 5 kúskov v šatníku, a nosia ich, kým ich nespotrebnú. Tam dievčatá nosili celú zimu tie isté čierne nohavice, menili biely a krémový top. A boli im to jedno, a boli najviac cool dievčatá v celej škole. A vedeli to predat'. Oni sú inde s tou módou.

KL: A myslíš, že je to aj kvôli tej ekológii?

BB: Ja myslím, že áno, oni sú s tým takí zžití, že to berú za normálnu vec tú ekológiu. A nám to od mala nebolo hučané do hlavy, tak my sa naučíme sami s tým žiť, a dostať sa k tomu, ale u nich je to normálne. Tam keď som prišla s plastovou fľašou, to si nevieš predstaviť, ako sa na mňa pozerali, keď som si ju položila na stôl... Takže oni všetko riešia inak s tou ekológiou, od fashion po stravu, úplne ináč to riešia. My, ako Slovensko a Česko, sme v jednej kategórii.

KL: Možno keby si mala povedať, s čím konkrétne sa ti tá ekologická móda spája?

BB: Si predstavím, že je to nejaké oblečenie, ktoré je vyrobené z niečoho, že vyrobené nejak sekundárne z materiálov, či už je to sekundárne spracovanie odpadu, alebo spracovanie už nejakého použitého oblečenia, takže to si pod tým predstavím. Alebo ešte oblečenie, ktoré má buď nejaký prvok, ktorý je atraktívny aj pre ľudí, ktorí vyhľadávajú trendy, vieš že stále to bude nejaké ikonické a bude sa to nosiť, že nie len to zloženie... A že sa to možno tak neobnosí.

KL: A tebe samej to je sympatické tento koncept?

BB: Hej, ja si myslím, že je to úplne super, napr. by som si kludne kúpila nejakú bundu, ktorá je vyrobená z niečoho, že je to nejak prepracované. Alebo ako som ti vravela tie ponožky z tých sietí, že to viem aj aká je kvalita, mám to doma, v živote by si nepovedala, že je to z niečoho iného, pritom si aj pomohla dobrej veci, a sú aj trendy, vyzerajú cool. Sú drahšie, ale s tým človek v dnešnej dobe musí rátať.

KL: Takže máš tie ponožky, a vlastniš ešte niečo takéto udržateľné?

BB: No tie ponožky, a zatiaľ asi nič. Aj keď v Holandsku som mala príležitosť kúpiť si niečo, ale tam to bolo strašne drahé, ako študent som si to nemohla dovoliť. A popravde v Česku som sa k ničomu takému ani nedostala, čo je smutné, ale nevidela som vôbec nikde v kamennej predajni, aby niečo takto bolo, z niečoho sekundárneho.

KL: Okej, hypotetická situácia - mala by si vedľa seba dve tričká, jedno obyčajné, druhé označené ako udržateľné a vyrobené ekologickým spôsobom, kúpila by si také?

BB: No, tak tu je strašne veľa faktorov, ktoré vstupujú do tohto rozhodovania, že finančná

situácia. Ale keby som bola v situácii, v ktorej som teraz, tak by som bola ochotná priplatiť k tomu tričku tak 10-15 eur, s tým, že by som vedela, že je vyrobené z niečoho iného, pomôžem dobrej veci.

KL: A keby to nebola nejaká závratná čiastka, že 100 % nárast, ale dajme tomu niekoľko percent - nejakých 20, tak by si bola ochotná?

BB: Jasné, tak to určite, keď nejakú menšiu čiastku, ja som taký dobročinný človek a je mi sympatická táto idea.

KL: Okej, a ako si spomínala také oblečenie že z recyklovaných materiálov, proti tomu nemáš niečo, je ti to sympatické?

BB: Jasné, keď viem, že to bolo nejak prirobené, nejak spracované, tak s tým nemám problém.

KL: Napr. že z recyklovaných fliaš boty?...

BB: Hej to by bolo super, lebo napr. u tých ponožiek by si nerozoznala ten materiál, je to kvalitné a príjemné, takže niesom proti tomu.

KL: Dobre, a ty sama si teda spomínala, že nejaký najväčší problém, čo registruješ, je pre teba tá dostupnosť? Že sama možno nevieš kde takéto veci hľadať...

BB: No presne, že neviem vôbec kde, lebo to nevyhľadávam a sama som na to nikde nenarazila... Nevidela som to v Česku vôbec. Takže určite tá dostupnosť, aj samotná propagácia takého oblečenia, že málo sa o tom hovorí.

KL: Takže žiadna značka sa ti s tým nespája, možno nejakú kampaň aj keby len či si nezachytila?

BB: Noo... Môže byť že nejaká značka s tým niečo, ale neviem si teraz vybaviť.

KL: Dobre, tak sa presunieme ku koncu. Označila by si samú seba za zodpovedného spotrebiteľa? Robíš nejaké také kroky?

BB: Ja si myslím, že som. Lebo ako som vravela, každú vec, ktorú si zakúpim, si najprv premyslím 4-5x či to potrebujem, či to využijem, z toho som veľakrát, že chcem niečo, ale nepotrebujem to... Aj keď niekedy si spravím radosť aj keď to nepotrebujem. Ale stále si vravím, či to fakt využijem, a či už nemám niečo podobné v šatníku. A síce možno by som si aj kúpila, ale len s tým, že okej to využijem, lebo tú jednu vec nosím stále dookola, tak aj tá druhá sa zide. Takže myslím, že áno, som zodpovedná v tom, že neplytvám zbytočne. Nevyhadzujem oblečenie.

KL: Ešte mi teraz napadá ako sme sa bavili ohľadom zbavovania sa vecí, poznáš také tie kontajnery na oblečenie, tam by si to tiež prípadne dala?

BB: Áno, keby sme nemali komu dávať, tak asi tam by som to dávala. My sme presne tak od mala učení, že sme nevyhadzovali oblečenie. Je mi to sympatické, lebo viem, že to ide na dobrú vec, niekto to zbiera, to sa mi páči.

KL: Myslíš, že je ešte niečo čo nezaznelo?

BB: Asi sme všetko vyčerpali, módu mám rada, ale čo sa týka tej ekologickej stránky, je to tu málo presadzované. To je také negatívum čo sa tohto týka.

KL: A myslíš teda, že existuje nejaké riešenie tohto fast fashion priemyslu? Že keby dôjde k nejakej zmene, čo by sa muselo stať aby bola možná?

BB: Vieš čo... Ako čo by sa muselo stať?

KL: Áno, áno.

BB: Fúha... Dost' ťažká otázka, asi my ľudia by sme k tomu museli inak pristupovať. Musel by tu byť nejaký impulz prvý od niekoho... Ale úprimne poviem, ani neviem od koho by to muselo

byť. Možno my by sme sa mali inšpirovať inými štátmi, ak niekoho to vôbec nezaujíma. Ale čo sa týka fast fashion, ja si ani nemyslím, že by to bol nejaký problém, len je problém to, že my ľudia stále nevieme čoho sa dopúšťame v tej fast fashion, keby to oblečenie, ktoré nepotrebujeme bolo dobre využité, a potom by sa dávalo tam, kde nie je, alebo by sa dalo pretvoriť, tak by to ani nebol taký problém, keby sme to ešte vedeli nejak spracovať. Len my to nechceme, alebo nevieme? Asi aj vieme, len sa nám nechce, lebo je to ďalšia práca navyše.
KL: Super, ďakujem pekne za rozhovor!

Rozhovor č. 5:

Respondent: AK

Rok narodenia: 1995

Dátum a miesto rozhovoru: 23.4.2019, Košice

KL: Tak začneme, moja prvá otázka je, ako vnímaš módné trendy? Či to máš rada, prípadne sleduješ?

AK: Módné trendy, tak sledujem ich, väčšinou je to cez instagram keď si pozerám nejaké fashion girls, čo sa tomu venujú, potom aj módné časopisy, kde sa aj väčšinou inšpirujem. Ale všimam si aj tak na ulici ľudí, že čo ako majú skombinované, vieš občas si vezmem inšpiráciu. A ešte checkujem nejaké stránky, zaujímam sa.

KL: Takže sa možno nejak aj riadiš týmto?

AK: Áno, hlavne asi, že čo je aktuálne v tomto roku, aké farby, aké látky, alebo štýly.

KL: Dobre, a čo sa týka tvojho nákupného správania, teda ideš do obchodu - čím sa riadiš?

AK: No väčšinou to je zamerané, že si predbežne pozriem, čo potrebujem, a keď tam vletím do toho nákupného centra, tak hľadám tie veci, ktoré momentálne potrebujem, ale jasné, že to nikdy neostane len pri tom, a nakúpim ešte možno desať ďalších nepotrebných, keď je to taký kúsok, ktorý chceš. Padni ti hneď do oka, a nevieš ani zaspať v noci, že musíš ho mať. Som tak mala jeden kabát, že hovorím si, dobre obetujem tých 60 eur, kúpila som si ho a bola som spokojná. Bol to dobrý kúsok. Takže áno.

KL: Takže chodíš väčšinou skôr účelovo, že čo ti treba?

AK: No hej, alebo potom ešte keď sa nudím, prvé čo mi napadne, tak idem popozerať čo je nové v obchode, trochu sa inšpirovať, popozerať sa čo je nové, a možno niečo aj nájdem. Ale zas, chodím aj do sekáčov si povyberať nejaké kúsky, lebo to sa oplatí viac, a za početne nižšiu cenu ako v obchodáku. Ale poslednú dobu už aj online objednávam veci.

KL: Je to teda tak pol na pol, kamenné obchody a online?

AK: No pol na pol, keby tu bol väčší výber, tak by som to riešila tak, že idem do nákupného centra, ja som ten typ človeka, čo to chce mať hneď, a nie čakať pár dní. Je to také zaujímavejšie, má to svoje výhody aj nevýhody v tom, že buď ti to sadne alebo nie, keď objednávaš online. Ale keď už máš vytipované tie obchody, kde vieš aké majú veľkosti...

KL: A teda keď ideš do obchodu, niečo sa ti zapáči, čo ťa ešte zaujíma?

AK: Kvalita ešte určite. Ja stále keď idem do obchodu, tak všetko ošahávam, to by som nebola ja, keby som si to nechytla, aj keď sa mi to možno nepáči tak si chcem chytiť tú vec. Lebo zas vyhodiť toľké peniaze za látku, ktorá sa ti roztrahne... Takže u mňa hrá rolu aj kvalita došŕ, dávam si na tom záležať. Lebo aj keď mám nejaké veci, čo sú moje obľúbené, a sú kvalitné,

tak ja ich nosím stále. Kým tú vec nevynosím, nezničím, tak až potom príde ďalšia. Niesom zas taká, že musím teraz mať všetkého veľa, prebytok. Skôr tak šetrnejšie, kúpim si jednu vec, lebo sa mi páči, a vynosím kým sa dá, a potom sa nájde zas niečo nové. Ale aj ten materiál určite.

KL: Okej, a možno keď je ten materiál kvalitný, tak si ochotná aj priplatiť?

AK: Určite, ako ja málokedy pozerám na ceny, lebo keď je to taká vec, čo sa ti páči, a ten materiál je fakt super a máš to odskúšané, tak áno, investujem.

KL: Spomínala si aj sekáče, takže tam zvykneš nakupovať tiež, je ti to sympatické?

AK: Hej, lebo po jednej stránke je to nízko nákladové, a nájdeš tam aj pekné veci, čiže za také rifle, čo dáš v obchode 30 eur, tam som dala 3, a boli úplne rovnaké. Tak to ťa dosť aj poteší, že taká výhodná kúpa. Takže hej, to využívam, kedysi som nebola taká, lebo mňa nebaví, že ideš do sekáču a prehrabuješ sa, ja aj neznášam keď sú v obchode výpredaje, ja nechodím ani do tej sekcie, lebo keď vidím, ako tam je to naskladané, dobre, radšej idem k novému tovaru. Aj keď preplatím možno, ale mne sa to nechce. Ale poslednú dobu som bola aj v tom sekáči, vtedy tam nebolo ani veľa ľudí, tak to bolo fajn. Občas si pozriem a pohrabem sa, a keď niečo nájdem tak kúpim. Ale určite ma to niekedy viac poteší, ako keď si kúpim takú vytúženú vec z obchodu, alebo internetu, lebo tá cena robí svoje.

KL: A ty si spomínala tie výpredaje, že ťa to až tak neláka, kvôli tomu množstvu oblečenia?...

AK: Aj kvôli neporiadku, všade je všetko rozhádzané... Niektoré veci sú aj zničené, alebo od mejkapu, a tak som bola aj v Zare, som mala asi troje šaty, ktoré bolia aj potrhané, a chýbali gombíky... Odradí ťa to dosť. Obchod by mal byť usporiadaný, aj keď je výpredaj, takže kvôli tomu tam nerada chodím, mňa to stresuje, nechce sa mi.

KL: Takže celkovo veľa nenakupuješ vo výpredajoch?

AK: Nie.

KL: A nestáva sa ti, že si niečo kúpiš a potom ti to stojí v skrini?

AK: Určite, mám zopár takých kúskov. Ale skôr keď sú výpredaje, tak uprednostním online nákup. Vidíš to tam a príde ti to v dobrom stave, za dobrú cenu. Tak mám veľa šiat. Ale občas sa mi stane, že si niečo kúpim, a že som to nemala ani raz na sebe, lebo som nenašla príležitosť to obliecť.

KL: Takže by si povedala, že občas robíš také impulzívne nákupy?

AK: No presne.

KL: Dobre, a keby si možno mala to ako nakupuješ teraz, a ako si nakupovala pred pár rokmi, tak sa to nejak zmenilo?

AK: Hej určite to je iné, teraz tak viac rozmýšľam, a tak si skôr dávam, že menej je viac, rozmýšľam no, aj som prešla viac do takej jednoduchosti, čo som veľmi vtedy nemala. Ale pre mňa je ideálne mať nejaké jednoduché šaty, pekné topánky, a máš. Alebo napr. nenosila som svetre, roláky, teraz som začala. Takže áno, určite sa mi to zmenilo, aj štýl obliekania. Lebo teraz je to tak, že dopasuješ aj športové s elegantným, a nie si ľudom na smiech, a cítiš sa v tom príjemne, si spokojná. Aj som presedlala do takých neutrálnych farieb.

KL: A možno to ako vnímaš napr. cenu, to sa zmenilo?

AK: Vnímam to už len z toho inak, lebo pracujem sama na seba, kupujem si to zo svojich, vtedy som mala sponzorov rodičov, tam sa to líši, od nich predať nebudem žiadať nejakú drahú vec... A zas aj tá kvalita, keď viem, že je to kvalitné, nebude mi v tom zima a nezničí sa to tak rýchlo... Takže určite.

KL: Takže si aj viac ochotná investovať?

AK: Určite.

KL: Ako sa zbavuješ oblečenia, ktorého nepotrebuješ alebo nevynosiš?

AK: Dávam kamarátkam väčšinou, alebo dám sestre, ona má takú podobnú konfekčnú veľkosť... Alebo aj mamke, alebo kto potrebuje nejakú pomoc, tiež nemám problém to posunúť ďalej zadarmo, a mám z toho dobrý pocit.

KL: Takže nevyhadzuješ do koša oblečenie?

AK: To vôbec, stále to má nejaké využitie, aj keby na handru. Ale nevyhadzujem len tak vonku. Radšej to potom nechám v tej skrini.

KL: Okej, tak sa presunieme k ďalšej časti, a to je či poznáš cyklus fast fashion/rýchlu módu, či si o tom počula?

AK: Nie... Myslíš nejaké nadčasové kúsky?

KL: Myslím ten aktuálny cyklus módy, akou rýchlosťou je nastavený, postrehla si to nejak?

AK: Asi nie...

KL: Také to zrýchlené tempo módy...

AK: Ja som akurát postrehla tú zmenu počasia, lebo mám pocit, že je zima, a už sú nastavené letné kúsky, alebo v lete sú už zimné. čiže mám v tom taký chaos.

KL: Takže vnímaš, že sa to nejak rýchlo mení?

AK: Toto hej, lebo keď si chcem nejaké sandále kúpiť, už si nemám čo vybrať, lebo už tam sú jesenné topánky. Toto som si všimla, ale inak asi nie.

KL: A ako často chodíš do obchodov? Či chodíš nejak pravidelne.

AK: Tak minimálne raz v týždni som v obchodoch, vyplňam si čas, keď čakám na niekoho, využívam to tak, že sa idem popozerať čo majú nové, či dostali nový tovar.

KL: A nepôsobí to na teba tak, že tie veci sa menia moc rýchlo? Že máš pocit, že to čo máš v skrini už nie je in? Alebo to vyvolá v tebe túžbu si zas niečo nové kúpiť, alebo to moc neriešiš..

AK: Tak túžbu to vyvolá vo mne stále, sme ženy, stále chceme mať niečo nové a pekné. Ale zas neviem či som u seba postrehla to, že riešim či je to ešte in, skôr, že sa mi to už nepáči... Že to potom nemá u mňa už také využitie, ako som myslela... Ale že by som si povedala, že toto sa už nenesí, to už nie...

KL: Vnímaš nejaký negatívny aspekt módy? Počula si o niečom takomto?

AK: Akurát čo som počula... Neviem či s Mangom alebo so Zarou, niečo, že používali nejaký nebezpečný materiál, ale presne si nepamätám... Ale bola jedna taká kauza...

KL: Teraz taká ta druhá strana toho priemyslu, počula si o ekologickej móde, nejakej slow fashion, niečo ti to evokuje?

AK: No akurát recyklovateľný materiál, len s tým sa v poslednom čase stretávam. A viac spoločností sa na toto orientuje. Aj H&M-ko má teraz také recyklovateľné, aj Adidas bol s tým... Už sa to začína viac propagovať, aj keď to tu nebolo zas až také, ale teraz postupne sa to začína tak ozrejmovávať, že viac tých značiek ide do tohto.

KL: A čo si o tom myslíš, je ti to sympatické?

AK: No vlastný názor na to nemám, ešte som sa nestihla nad tým zamyslieť, že ako to vlastne funguje, či je to fakt využiteľné aj dlhodobo... Lebo predsa je to iný materiál, neviem akú to má funkčnosť... Ale z môjho pohľadu mi to príde ako normálne oblečenie, že to nevyniká nejak... Zatiaľ som to ešte až tak nepostrehla, možno keď sa viac nad tým zamyslím, že by som si to nejak naštudovala, tak vtedy hej, ale zatiaľ nie.

KL: Takže myslíš, že ti nejak chýbajú informácie?

AK: Hej, nebol čas nejak... Možno aj teraz mám niečo také na sebe, a ani o tom neviem.

KL: Takže možno aj od samotných značiek by si ocenila, aby to viac propagovali?

AK: No, áno.

KL: Okej, hypotetická situácia, predstav si, že by si prišla do obchodu, a v ponuke by bolo obyčajné tričko, a také, ktoré by bolo vyrobené udržateľným spôsobom, ktoré by si si vybrala?

AK: Ako možno by som vzala to eko, veď predsa, chceme si chrániť prírodu, tiež ďalšia vec, ktorá sa začala viac propagovať, aj viac na to poukazujú médiá a takto. A vcelku je to dobrý nápad, že aj módy ide týmto smerom, a chcela by som asi aj pomôcť, tak by som zvolila to eko.

KL: A prípadne keby bola cena o nejakých 10-20 % vyššia, to by si si bola ochotná priplatiť?

AK: Určite.

KL: Že nejakú malú čiastku áno?

AK: Hej, tak zas ide o ten materiál, keď vidím, že je to kvalitné, nemám problém priplatiť, lebo viem, že taká vec ti vydrží. Nie je to také, že to vezmeš raz, a sa ti to zničí. Lebo inak by to asi pre mňa nemalo zmysel.

KL: Takže tá ekológia sa ti spája s kvalitou, alebo skôr nie?

AK: Vieš čo toto vôbec neviem... Nemám to vyskúšané, tak neviem povedať...

KL: Takže nemáš od toho nejaké očakávania?

AK: Asi nie, ale možno keď sa tým už značka prezentuje, tak by som chcela, aby to aj vydržalo.

KL: A všeobecne nejak to recyklované oblečenie ti je sympatické? Napr. nejaké boty.

AK: Závisí aj na dizajne, keby som mala recyklovateľnú botu, a mala by som botu, čo sa mi fakt páči, tak by som zvolila tú, čo mi viac imponuje, keď ju strašne chcem. Nekúpila by som si len kvôli tomu, že je to eko.

KL: Dobre, a možno nejaká ekologická značka sa ti konkrétna teda nevybaví?

AK: Zatiaľ mám o tom malý prehľad, takže nie.

KL: A keby si sa mala porovnať so svojim okolím, tak nakupuješ nejak rovnako, máš o tom rovnaké povedomie?

AK: Záleží s kým som, mám kamarátky, ktoré rozmýšľame, pozeráme si veci. Ďalšia skupina chce len eko veci, ďalšia je taká, čo uprednostňuje len slovenských návrhárov... Každý má svoje preferencie, ťažko, neviem to nejak zoradiť.

KL: Takže zaznamenávaš aj v tvojom okolí takých ľudí, čo sa zaoberajú eko módou?

AK: Áno s tým som sa stretla.

KL: Keď sa ti povie ekologická značka, tak čo by podľa teba mala spĺňať?

AK: No asi tá kvalita a materiál, to je pre mňa taká priorita...

KL: Takže to podľa teba ide tak ruka v ruke?

AK: No, mám takú predstavu, možno keď si o tom naštudujem niečo, tak to bude inak, ale tak mi to príde... Mne to dáva ten súvis.

KL: A možno ako by si sa zhodnotila, myslíš, že si zodpovedný spotrebiteľ?

AK: No nejdem ja nikdy bezhlavo do obchodu, že to idem celé vykúpiť... Rozmýšľam dosť nad tým, nechcem mrhať, po prvé to človek všetko naraz nevynosí... Najviac ma zaujímajú veci čo nemám a potrebujem doplniť, je to také no... Dosť o tom premýšľam, že čo mi treba. Nejdem bezhlavo alebo z nudy, že idem a kúpim si rovnaké rifle ako mám v šatníku, ani nemám také rovnaké veci. Takže u mňa je to viac o tom, že len to, čo najnutnejšie potrebujem.

KL: Takže si spomínala, že vlastne začínaš viac vnímať tú ekológiu, myslíš, že je to iba trend, že je to cool, alebo to bude pretrvávajúť?

AK: No myslím, že to bude pretrvávajúť, ani nechcem, aby to bolo len dočasné, je to na nejaký účel... Lebo ak by to nemalo svoj význam, tak by sa to tak neprejavovalo v týchto odvetviach, neni to len v jednom, ale napr. kozmetika, móda, potraviny, a všetko sa od tej ekológie nejak odvíja, máš aj kopu výrobkov iných... Takže podľa mňa sa tomu teraz tak prepadlo, ale nemyslím, že to bude len chvíľkové.

KL: Takže myslíš, že je to také, že to nejak odzrkadľuje stav spoločnosti, a že je to potrebné?

AK: Áno, snáď to bude na dobrú vec.

KL: Tak myslíš, že je ešte niečo, čo sme nespomenuli a je to dôležité?

AK: Tak hlavne asi nenakupovať bez rozmyslu, neprepadnúť shopaholizmu...

KL: Ďakujem ti za rozhovor!

Rozhovor č. 6:

Respondent: MI

Rok narodenia: 1994

Dátum a miesto rozhovoru: 24.4.2019, Praha

KL: Tak začneme všeobecnou otázkou, a to aký je tvoj názor na módné trendy, či to sleduješ, prípadne sa nimi riadiš?

MI: No môj postoj k módnym trendom utvára najmä to, že pravidelne sledujem Footshop stránku. A občas to sledujem, ale nehovorím, že by som sa tým nejak riadila, určite sa neobliekam podľa módných trendov, aspoň si to myslím.

KL: Takže to registruješ, ale nie je to také, že sa tým riadiš?

MI: Áno, registrujem, a čiastočne sa tým aj riadim, ale nie je to také, že by som teraz kvôli tomu menila celý šatník. Alebo že by som si kupovala kúsok, ktorý je trendy, najprv sa mi musí páčiť.

KL: A čím sa teda riadiš pri nakupovaní?

MI: No riadim sa cenou, a v poslednej dobe sa riadim tým, že kde to je, a snažím sa nechodiť do H&M-ka.

KL: Takže je to tým obchodom a značkou?

MI: Hej, je to ten obchod, musím si zaklopať a povedať, že som nebola asi už od septembra v H&M-ku, nič som si tam nekúpila. Som na seba pyšná.

KL: Takže teda cena...?

MI: Cena, značka, a v poslednej dobe aj materiál, z ktorého je to vyrobené. Takže ak je to viskóza, tak to nechcem.

KL: A možno keby si mala zhodnotiť svoje nákupné zvyky, resp. to ako nakupuješ teraz, a to ako si nakupovala pred pár rokmi?

MI: Tak teraz nakupujem oveľa menej než som zvykla pred pár rokmi. A nakupujem aj v úplne iných obchodoch ako predtým, pred pár rokmi som nakupovala najmä v týchto fast fashion obchodoch. Teraz sa snažím kúpiť si menej vecí, a kvalitnejšie, aby som ich mohla nosiť dlhšie.

KL: A z hľadiska ceny?

MI: No samozrejme si kupujem drahšie veci, lebo kiežby mali také lacné veci aj v normálnych obchodoch... Alebo ešte v sekáčoch, ale už nemám moc čas tam chodiť, tam som už strašne dlho nebola. Aj na nejakých blšákoch, ale tiež sa mi moc nechce... Takže väčšinou si cez internet niečo objednam.

KL: Takže chodíš do kamenných pobočiek, alebo skôr online?

MI: Chodím si to vyzdvihnúť alebo vyskúšať na kamenné pobočky.

KL: Ale objednávaš cez internet?

MI: Väčšinou áno, alebo potom chodím na tieto blšáky.

KL: Tak to si čiastočne zodpovedala aj moju ďalšiu otázku, a to je postoj k blšákom. Takže si spomínala, že teraz tam už nakupuješ menej?

MI: Nakupujem menej, ale snažím sa, a hlavne teraz sa v tých sekáčoch aj pozerám, že aká je to značka. Predtým som si kúpila v sekáči aj vec z H&M-ka, čo asi potom nemá zmysel. Tak teraz sa snažím tomu vyvarovať, a snažím sa kupovať niečo, čo sa mi páči, nie je až také drahé, a je to aj značka, ktorú poznám, alebo si myslím, že by mohla byť lepšia.

KL: A aké materiály teda preferuješ?

MI: No bavlnu, určite u tričiek, mám asi väčšinou bavlnu no. Nič iné som si moc ani nekúpila za posledný rok, než tričká a topánky.

KL: A aký je tvoj vzťah k výpredajom?

MI: nechodím na výpredaje, nejak to ide okolo mňa.

KL: Takže keď vidíš niekde nápisy "sale", tak sa tým nenecháš nejak zmanipulovať?

MI: Nie nie.

KL: A nerobíš nejaké impulzívne nákupy, že ti niečo stojí v skrini?

MI: Asi nie... No hej vlastne... Ale snažím sa tomu vyvarovať, rozmýšľam aj dvakrát, či to ojaz budem nosiť. V minulosti som robila veľmi impulzívne nákupy. Ale teraz sa snažím tie veci čo nepoužívam nejak predať, alebo darovať, alebo niekam ich dať preč.

KL: Tak to sme tiež nadviazali na ďalšiu otázku, a to je že ako sa zbavuješ oblečenia?

MI: Predtým som dosť používala vinted, ale teraz už na to nemám čas. Takže teraz ani nemám v súčasnosti už oblečenie, ktorého by som sa chcela zbaviť. A ak mám, tak som minulý rok bola na blšáku predávať, tam som sa zbavila skoro všetkého, čo som už nepotrebovala. A teraz mi to stojí v skrini tie zvyšné veci.

KL: Ale nevyhadzuješ to?

MI: Nie, snažím sa z toho buď utvoriť handru, alebo niečo, čo ešte využijem.

KL: Takže nájsť tomu nejaké využitie?

MI: Áno.

KL: Dobre, tak sa môžeme presunúť k ďalšej téme, a to je či poznáš koncept fast fashion, ale ty si to už spomínala, čo ti napadne keď sa to povie?

MI: Napadnú mi práve tieto reťazce, čo som už spomínala, HM-ko, Zara, New Yorker, Primark hlavne, ktoré predávajú nekvalitné kúsky oblečenia za veľmi lacnú cenu. Tiež produkujú neskutočné množstvo kolekcií.... A nechávajú si tieto kúsky vyrábať za strašných podmienok, tí ľudia, čo to vyrábajú pracujú za hrozných podmienok, za strašne málo peňazí... Takže to pre mňa znamená fast fashion, že kúpiš to za lacno, a za chvíľku to musíš vyhodiť, lebo sa to rozpadne, alebo sa niečo tomu stane.

KL: Takže to vnímaš asi dosť negatívne?

MI: Hej.

KL: A čo je pre teba možno také najhoršie konkrétne, lebo ty si v podstate vymenovala nejak celý ten dodávateľský reťazec?

MI: Podľa mňa najhoršie... Asi to, ako sa správajú k tým ľuďom, čo to vyrábajú. To je pre mňa najhoršie.

KL: A keby si sa mala nejak porovnať so svojim okolím, tak myslíš, že nakupuješ inak, alebo...?

MI: Momentálne aj s mojim okolím to je tak, že všetci sa snažíme dbať na to životné prostredie, a vyvarovať sa fast fashion. Asi sa v súčasnosti ani nestretávam s nikým, kto by ešte aktívne nakupoval v nejakých fast fashion obchodoch. Aspoň dúfam. Nevie... Nebavím sa o tom moc s mojim okolím, takže neviem, ale to je moja predstava.

KL: A myslíš, že je dostatočne rozšírené povedomie o fast fashion?

MI: Myslím si, že nie. Že keby bolo dostatočne rozšírené, tak by sme možno videli nejaký pokrok, ktorý teraz ale nevidím. Ale, ja si ani nemyslím, že sa to rozšíri, keby som mala povedať tak do budúcnosti. Pretože to súvisí s ekonomickou situáciou, a akí sú ľudia... Nemyslím, že sa to zmení v dohľadnej dobe.

KL: Že myslíš, že to ostane?

MI: Ja si myslím, že hej, ale som rada, že pár ľudí je uvedomelejších, a že na to dbá, a som rada, že aj ja som začala na to dbať.

KL: Dobre, tak môžeme priamo nadviazať na opozitum fast fashion, čo je ekologická móda, tak či poznáš tento koncept - vyplýva to z tvojich názorov...

MI: No poznám to, spája sa mi s tým využitie kvalitných materiálov hlavne, a tie oblečenie by malo byť vyrobené za normálnych podmienok, teda tie firmy by mali dbať či už samé na životné prostredie, ale aj na svojich zamestnancov, a malo by to byť o nich známe. A ďalšia vec je, že tie kúsky by sa mali dať použiť ďalej, mali by byť kvalitnejšie.

KL: Aha, takže to vnímaš takto komplexne.

MI: Áno.

KL: A spája sa ti s tým nejaká značka?

MI: Ja vôbec neviem popravde... Som si tak strašne dlho nič nekúpila, že ani neviem.

KL: Alebo možno nejakú kampaň či si postrehla?

MI: Ako jediná, čo sa mi s tým spája, sú nohavičky... Kúpila som si od jednej mladej, lebo som si povedala, že budem podporovať takéto mladšie a menšie firmy, a na Slovensku vznikol taký projekt, čo sa volá Créeme, z reklamy na Facebooku. A mne sa páči ich koncept, to, čo oni šijú, tak som si od nich kúpila. Zároveň je to síce strašne drahé podľa mňa, ale tak som si kúpila.

KL: Takže teda ekologické spodné prádlo?

MI: Hej, to som si kúpila. A popravde, nič iné mi nenapadá... Akože kúpila som si Selected tričko, ale popravde som to nejak nezisťovala, nepozerala nejak do hĺbky.

KL: Okej, takže máš to spodné prádlo, ale o ničom takom už nevieš, že vlastne aj možno vlastniš niečo, ale nevieš?

MI: Áno, neviem to nejak pomenovať, neviem, možno Nike, ale tiež neviem, možno sú strašní, ja neviem.

KL: A možno si postrehla takú kampaň ekologickú, napr. módnych reťazcov?

MI: Nie nie.

KL: Dobre, a myslíš, že je to nejak dostatočne rozšírené? Tento koncept.

MI: Asi nie, keď som si sama nevšimla nič. Ale ja sa priznám, že nemám na sociálnych médiách moc olajkované nejaké fashion stránky, ani nič z fashion, mňa to nejak extra nezaujima, takže je mi to nejak jedno, a nič o tom neviem. Možno to je tým, že to proste nesledujem.

KL: A ocenila by si možno ty sama nejakú väčšiu ponuku týchto eko vecí?

MI: Určite... Teraz som si spomenula, akurát si ich chcem kúpiť. Na Adidasky z kolekcie Parsley, tak ony sú vyrobené z tých plastov z oceánov.

KL: Aha, takže to ti je sympatické.

MI: Hej, to mi je sympatické, ale to som tiež videla na Footshope. Možno som postrehla aj niečo iné, ale nejak som tomu nevenovala pozornosť.

KL: A napr. tieto boty, tak si kúpiš primárne z toho dôvodu, že ich potrebuješ a chceš, ale aj tento aspekt ťa presvedčí?

MI: Hej, ale ten aspekt ma presvedčí, že chcem práve tie.

KL: A je to možno teda aj jeden z primárnych faktorov, že si ochotná aj priplatiť?

MI: Áno, že majú veľa topánok, ale presvedčia ma tieto a vyberiem si ich.

KL: Aha, takže celkovo aj v obchodoch keby bola taká možnosť, že máš nejaké basic tričko, a vedľa toho nejaké vyrobené udržateľne?

MI: Hej, len by zas záležalo, koľko by stálo, keby to bolo viacnásobne drahšie, tak by som si to nekúpila.

KL: A keby to bolo o niekoľko percent?

MI: Keby aj o 50 %, tak by som si ho kúpila, keby nebolo zas že úplne drahé.

KL: Dobre, a možno by si označila samú seba za zodpovednú spotrebiteľku?

MI: Kiežby... Neviem, ako snažím sa, neviem, či úplne som, ale snažím sa na to myslieť.

KL: Takže teda myslíš, že dôjde k nejakej zmene, alebo keby malo, tak čo by sa pre to muselo stať? Kde vidíš ten najväčší problém.

MI: No najväčší problém vidím v tom... No to je tak zakorenené, a je z toho taký obrovský biznis, že by najprv tento biznis, ktorý zarába neskutočné množstvo peňazí musel skrachovať, alebo by musel prísť nejaký zákon, ktorý by im to nejak zakázal. Lenže ten zákon nikdy nepríde, lebo oni jasné, že majú peniaze na to, aby neprišiel... Takže ja tam úprimne ani nevidím východisko. Vidím východisko v tom, že bude časť spoločnosti informovaná, a prestane tam chodiť, ale nemyslím si, že väčšina spoločnosti to tak spraví.

KL: Takže myslíš, že tá zmena by mala skôr prísť od ľudí? Od spotrebiteľov.

MI: Hej, mala by prísť od spotrebiteľa, ale nemyslím, že je to možné.

KL: A myslíš, že by bola vhodná aspoň nejaká propagácia tohto?

MI: A hlavne by bolo vhodné v tej propagácii uviesť aj nejaké dôsledky, čo to spôsobuje, lebo ľudom to je často jedno. Aj keď niečo vedia, tak si povedia, že to sú tí ekošialenci, a je im to jedno.

KL: A myslíš, že táto slow fashion je aktuálny trend...

MI: Určite.

KL: A s nejakým krátkodobým trvaním, alebo...

MI: No ja dúfam, že s dlhodobým... No ono záleží... Ja dúfam ale, že to bude trvať. Ale zas nemyslím si, že to nejak osloví celú spoločnosť. A asi ani nie väčšinu, to by muselo prísť niečo také, alebo sa niečo stať. Nejaká katastrofa prírodná, alebo niečo, čo tých ľudí podnieti sa nejak zamyslieť hlbšie.

KL: A vnímaš nejaký rozdiel so zahraničím možno?

MI: V móde asi nie, ale všimla som si to v celkovom spotrebnom chovaní, že v zahraničí, a celkovo v krajinách, ktoré sú trochu menej vyspelé, sú chudobnejšie, tak ľudia stále dbajú na plasty, všetko je z plastu. Takže tam sa ekovlna ešte nestihla prejaviť.

KL: Takže myslíš, že tu sme na tom lepšie?

MI: Myslím že hej, že tu sa na to začína viac dbať, ale možno je to spôsobené mojou sociálnou bublinou, v rámci ktorej sa pohybujem.

KL: A keby si mala nejak zhodnotiť záverečne svoj postoj k móde?

MI: Tak môj postoj k móde je taký, že sa moc o ňu nezaujímam, ale ak niečo vidím a zapáči sa mi to, tak si to kúpim. Ale snažím sa veľmi rozmýšľať, čo si kupujem, a či to vlastne vôbec potrebujem.

KL: Tak sme včerpali asi všetky témy, a ja ti ďakujem za rozhovor!

Rozhovor č. 7:

Respondent: MM

Rok narodenia: 1994

Dátum a miesto rozhovoru: 24.4.2019, Praha

KL: Tak začneme takou všeobecnejšou otázkou, a to či ťa zaujímajú módné trendy, či sa o to nejak zaujímaš, prípadne to sleduješ?

MM: O módné trendy sa nezaujímam vôbec, a sledujem ich tým spôsobom, že kamaráti mi o tom povedia, čo sa nosí alebo nenosí, ale sám, že by som si pozeral, tak to vôbec, lebo ja preferujem ísť opačným smerom, že obliekať sa čo najjednoduchšie.

KL: Takže cielene to nevyhľadávaš?

MM: Nie, ak sa ku mne niečo dostane, tak si možno o tom niečo zistím, ale inak sám nie.

KL: Dobre, a čím sa tak riadiš pri nakupovaní, nejaký tvoj nákupný proces keď ideš do obchodu, tak ako si vyberáš to oblečenie?

MM: Momentálne, asi štyri mesiace fungujem podľa toho, že chcem mať veci na dlhšie, nie ako keď som bol mladší, že som kupoval vec s tým, že veď za rok ju vymením. Teraz kupujem veci, ktoré viem vynosiť do práce, aj mimo prácu, aj do školy, a preferujem skôr takú univerzálnosť, chcem niečo také, čo môžem mať celý deň na sebe.

KL: Jasné, a čo ťa tak primárne zaujíma, keď vidíš nejaký kúsok, asi ťa to musí zaujať, že sa ti to páči, a potom?

MM: Určite sa mi to musí páčiť, a potom na cenu, pretože iba pri niektorých veciach som ochotný investovať, lebo napr. topánky - to sa mi neoplatí investovať, pretože mi nevydržia dlho nikdy, bohužiaľ.

KL: A možno nejaký materiál alebo kvalita, to posudzuješ?

MM: Materiál, vždycky pozerám bavlnu.

KL: Takže reálne si pozrieš aj to zloženie?

MM: Áno, to si pozerám.

KL: A možno keby si mal zhodnotiť nejak tvoje nákupné správanie teraz, a pred piatimi rokmi, tak sa to nejak vyvinulo alebo zmenil?

MM: No zmenilo sa to v tom, že už nenakupujem nejak impulzívne, aj keď som teraz nedávno tak nakúpil. Ale keď som bol mladší, tak som kupoval tým spôsobom, že chcem niečo len tak, že sa mi to zapáčilo a hneď som kúpil, a neriešil som, ale momentálne je dosť bežné, že prídem do obchodu, nekúpim to hneď, na druhý deň sa možno vrátim. Už si to nechám tak uležať v hlave, či mi to bude pasovať, budem to mať s čím nosiť a tak.

KL: A možno cena je taký väčší alebo menší faktor?

MM: Záleží od vecí, napr. okuliare, batoh, alebo kabáty a bundy, tak to som ochotný investovať do takých tých značiek, ktoré viem, že sú kvalitné, alebo aj neznámych, keď viem, že je to

kvalitne alebo ručne vyrobené. Ale také veci ako tričká, rifle, aj tie topánky, tam sa nejak orientujem skôr cenovo, čím menšia tým lepšie, lebo to u mňa nevydrží dlho.

KL: A zaujímajú ťa výpredaje? Nakupuješ tam?

MM: Cielene nie, keď mi príde nejaké upozornenie, napr. z Asosu, čo mi chodí skoro každý deň, tak si pozriem veci, ale nie je to tak, že keď je výpredaj, tak si musím niečo kúpiť, ale nečakám na nich.

KL: Takže vravíš, že sa snažíš vyvarovať aj tým impulzívnym nákupom.

MM: Áno, snažím sa preriediť svoj šatník, nemať milión tričiek a tak.

KL: Stáva sa ti momentálne aj to, že si niečo kúpiš, a stojí ti to potom v skrini?

MM: Už nie, lebo aj to, čo mi tak stálo, som predal, a momentálne všetky veci čo tam mám, aj nosím. Takže minimálne raz za mesiac to mám na sebe.

KL: Okej, a ako sa zbavuješ oblečenia?

MM: Tri varianty - jedna je taká ta najčastejšia, že to pošlem naspäť do Košíc ku rodičom, a keď tam potom idem na návštevu, tak nemusím si nosiť ja veľa vecí z Prahy domov, nosím tieto staré veci. Druhá varianta je to, že to potom odnesiem na charitu, alebo tretia to, že to predám, keď je to niečo také, čo má cenu, akože tričká a takéto veci neriešim, ale momentálne aj predávam jedny okuliare, čo som kupoval, tie boli dosť drahé, tak tie sa mi oplatí predat'.

KL: Takže to teda nevyhadzuješ?

MM: Už nie. Niekedy som vyhadzoval len tak do koša, ale už nie.

KL: Aký je tvoj vzťah k sekáčom, alebo bazárom?

MM: Vždycky som tam chcel ísť do nejakého, ale nikdy som sa k tomu nedostal. Ale inak pozitívny. Že je to dobrá vec. Chcel by som tam chodiť nakupovať, ale väčšinou nestíham, lebo to je otvorené cez deň, a vtedy som v práci, a potom na druhý deň sa už vraj neoplatí chodiť, lebo všetky dobré kúsky sú vypredané, mi bolo povedané.

KL: Čiže skôr z časových dôvodov, že nemáš s tým nejaký problém, že je to oblečenie nosené?

MM: Nie nie. Tým, že sa mi aj páčia niektoré také retro veci, a to inak človek nenájde, musí ísť do tých sekáčov... Nakupoval by som tam rád, keby som sa v tom vedel viac pohybovať.

KL: Dobre, tak sa môžeme presunúť k ďalšej tematickej oblasti, a to je fast fashion, tak sa chcem opýtať, či ti tento pojem niečo hovorí, či to poznáš?

MM: Áno.

KL: Tak mi môžeš povedať, čo ti to evokuje, čo sa ti s tým spája?

MM: Čo sa mi s tým spája... Tak hlavne, že je to lacné, nekvalitné mi napadne tiež, a taká ta neoriginalita by som povedal, že to má každý.

KL: A nejaké konkrétne značky možno?

MM: Tak to je H&M-ko, asi tam patrí aj Mango, ale to si nechcem priznať lebo tam nakupujem... New Yorker, Terranova, F&F...

KL: A vnímaš to skôr nejak negatívne?

MM: Nechcem povedať, že úplne negatívne, určite to má aj svoje plusy, ale neviem aké popravde... Ale myslím si, že je to hlavne mierené na tých mladších, možno ani nie na ten môj ročník, skôr nižšie, možno na tých teenagerov... A pre nich to aj dáva tú logiku, pretože im sa neoplatí kupovať nie že drahé veci, ale veci, ktoré vydržia... Oni dosť často ešte menia názory... Kúpia si nejaké tričko, potom sa im prestane páčiť. Takže to sa mi tak spája s fast fashion.

KL: A ty sám teda nakupuješ v nejakej takej značke?

MM: No ja nakupujem v Mangu, ako v jedinom z takých tých obchodov, čo dost často mení veci. A tam nakupujem teda často musím povedať. Ale mimo toho už nikde.

KL: Dobre, tak sa presuňme rovno k ďalšej časti, a to je teda ekologická móda, taký ten protipól. Tak sa chcem opýtať, či poznáš nejak tento koncept, koncept slow fashion.

MM: Nie.

KL: A nejaká ekologická móda, niečo si počul o tom?

MM: Ako nepočul som úplne, viem si asi predstaviť, čo tam patrí...

KL: Mlôžeš kludne povedať.

MM: Ale nepočul som o tom, že by nejaká konkrétna značka bola ekologická, ale predstavujem si možno, že pod slow fashion patria skôr také tie lokálnejšie ručne vyrobené veci možno, alebo na zakázku robené, napr. nejaké topánky... To to vo mne nejak evokuje.

KL: Takže keď sa povie ekologická móda, alebo keby bol nejaký kúsok označený ako ekologický, tak čo by podľa teba mal spĺňať?

MM: Ekologický... Tak asi by to nemalo mať nič s týmito zvieratami, žiadna koža a nič takéto, takže taký ako vegánsky prístup... A potom by to malo byť aj recyklované nejak, a hlavne taká tá čo najmenšia záťaž na životné prostredie pri výrobe.

KL: A tebe samotnému to príde nejak zaujímavé a atraktívne?

MM: Zaujímavé áno, a popravde ak by som sa aj mal nejak rozhodovať medzi dvoma vecami, a jedna by som vedel, že je ekologicky vyrobená, síce tam je aj možno vyššia cena, tak by som jednoznačne šiel po tej veci, už len z toho princípu ekologického. Príde mi pekné to podporovať.

KL: Tak to si vlastne zodpovedal moju ďalšiu otázku, a to či by si si bol ochotný priplatiť?

MM: Áno, zas samozrejme nehovorím o 300 % viacej, ale tým, že si uvedomujem, že pravdepodobne to je ťažšie vyrobiť, je za tým nejaký proces, tak áno, som ochotný si priplatiť.

KL: Takže možno by si povedal, že možno nemáš nejak dostatok informácií, že rád by si do toho vedel a videl do toho, a mal reálne tú možnosť tejto alternatívy v obchode?

MM: Ako v obchode...?

KL: No, že by tam boli dostupné aj tieto eko kúsky, dajme tomu na kamennej pobočke.

MM: No to by som ocenil, pravdepodobne také obchody aj sú, ale myslím, že keď sa človek tomu nevenuje, a cieľe to nevyhľadáva, tak nemá moc šancu na také niečo natrafiť... Jediné, čo chodím, je ten dizajnmarket, a tam predpokladám, že sú také veci tohto typu, ale tiež to tam nemajú nejak vyvesené, že toto je ekologické a tak. Určite by som to preferoval, keby o tom bola nejaká reklama a tak.

KL: Takže sa ti s tým úplne nespojí nejaká značka?

MM: Vôbec.

KL: Ani si nepočul o nejakej kampani?

MM: Vôbec.

KL: A spomínal si teda aj tie recyklované materiály, tak to ti príde zaujímavé, resp. atraktívne keď vidíš niečo také?

MM: To som počul o nejakých topánkach, myslím, že Nike, alebo Adidas, alebo Puma, jedna z tých značiek. To som počul, príde mi to zaujímavé aj všetko, ale samozrejme, to neznamená, že keď sú teraz vyrobené z recyklovaných materiálov, tak že si ich kúpim hneď. Musia byť aj pekné samozrejme.

KL: A keby ten dizajn spĺňal tvoje požiadavky, tak by si si ich kúpil?

MM: Tak určite by som si ich kúpil.

KL: Že je to taká vec, čo podporí tvoje nákupné rozhodnutie?

MM: Určite. A keby som videl nejakú takú reklamu, je väčšia pravdepodobnosť, že na to kliknem. A teraz mi aj chodia také reklamy na Kickstarter, že tam spomínajú to životné prostredie a také... Skôr na to potom kliknem, keď to vidím, ako na nejakú obyčajnú reklamu. Že ma zaujíma už len to, či vážne to je pravda, alebo či si len vymýšľajú.

KL: Ďalšia moja otázka je, že keby si sa dozvedel o nejakej značke, ktorú nejak pravidelne nakupuješ, že tam nie je všetko v poriadku s výrobným procesom, porušujú nejaké veci...

MM: Tak keby napr. moja obľúbená značka Mango, čo možno je aj pravda, ale neviem o tom... Keby som zistil, že tam porušujú nejaké veci, majú továrne, kde ľudia pracujú za cent, čo asi aj robia... Tak jednoznačne by som považoval nad tým, či by som ďalej nakupoval tú značku.

KL: Takže bol by si ochotný nejak bojkotovať tú značku?

MM: No keď myslíme bojkot v tom, že by som ju už nenakupoval, tak hej. Ako vážne keby som zistil, že tej značke je ľahostajné všetko okrem zisku, tak by som si povedal, že to nie je značka pre mňa.

KL: A možno keby si mal nejak zhodnotiť v rámci tvojho okolia, tak myslíš, že táto tematika fast fashion, všeobecne nejaký negatívny aspekt módného priemyslu, že je to rozšírené? Riešia to nejak ľudia okolo teba?

MM: Nepovedal by som, že riešia, mám kamarátov, čo o tom vedia, zas nebavíme sa o tom nejak bežne...

KL: Len tak skôr či si niečo také postrehol

MM: Postrehol som to, a väčšinou sú to takí ti starší ľudia, ako moja veková kategória to moc nerieši, asi si to nechce nejak priznať, že tam nakupujeme všetci... Ale tak moji rodičia, oni nepoužívajú tieto termíny, že fast fashion, ale vidno na nich, že nepodporujú taký ten spôsob nakupovania nonstop nových vecí... Tak to asi pôjde s vekom, to uvedomenie si.

KL: takže myslíš, že tam hrá vek tú rolu, že s ním viac prichádza viac tá uvedomelosť?

MM: Ako ani nie tá uvedomelosť, ale skôr taká vec, že som si toho vedomý, a zároveň ochotný prestať nakupovať tieto veci. Lebo ja aj keby som teraz vedel niečo také, že by som mal na výber niečo lepšie, tak by som možno nebol tak ochotný ako môj otec keby to mal na výber...

KL: A v podstate považuješ sám seba za nejakého zodpovedného spotrebiteľa v rámci životného prostredia?

MM: Zlepšujem sa.

KL: A úmyselne nejak, že sa snažíš?

MM: Úmyselne sa snažím, pretože tým, že sa začínam aj vegánsky stravovať, aj keď ešte niesom vegán stále, ale snažím sa k tomu dospieť, tak aj ostatné aspekty sa snažím preformovať nejak, či už je to recyklácia, alebo iné veci, nakupovanie tiež.

KL: A taká hypotetická otázka, myslíš, že je reálne, že možno dôjde k nejakej zmene v rámci tohto priemyslu? V časovom horizonte nejakom dlhšom, dajme tomu 10 rokov.

MM: Nie, 10 rokov je strašne málo. Verím tomu, že jedného pekného dňa, keď budeme všetci mŕtvi, akože naša generácia, tak príde k nejakej zmene... Ako postupne sa to asi zlepšuje, to vidno všade vo všetkých veciach... Aj tie elektrické autá sa snažia ľudia kupovať... takže netvrdím, že to bude o 10, ani o 20 ani o 50 rokov, ale verím tomu, že raz to už bude určite nejaký uvedomelejší ten svet, a nebudú mať také problémy, ako my.

KL: A myslíš, že kde by mala teda stať tá zmena, keby sa reálne mala udiat' v rámci módného priemyslu, takže na akom stupni by sa tak malo stať? kto je možno taký ten najväčší vinník podľa teba...

MM: No najväčší vinník sú jednoznačne vždycky spotrebitelia, pretože firma robí len to, čo ľudia chcú. Ak by ten fast fashion ľudia nechceli, tak by sa to nevyrábalo logicky. A ľudom to vyhovuje, asi aj kvôli tej cene, aj kvôli tomu, že vždy majú niečo nové, lebo očividne to potrebujú... Tak oni to vyrábajú, a potom to tak vyzerá. Ale ak by to ľudia prestali kupovať, alebo bojkotovali to úplne, tak tie spoločnosti by si museli upraviť nejaký ten biznis plán.

KL: Takže myslíš, že zmena by mala ísť od spotrebiteľa?

MM: Áno, vždy to ide od človeka.

KL: A myslíš, že tá informovanosť je dostatočná, že sa o tom vie?

MM: Ako podľa mňa to je také, že v našom veku sa o tom bavíme už aj normálne s ľuďmi, ktorí sa tomu rozumejú, a ma to možno aj zaujíma viac, ako len facebook instagram a seriály a neviem čo... Ale u tých mladších ročníkov, u tých tínedžerov, a možno aj ešte mladších od nich, tak ich takéto veci si myslím, že vôbec netrápia... Čo možno sa mýlim, dúfam, že sa mýlim... Ale príde mi to také, že možno ich to netrápi... Alebo nevedia teda o tom, že by ich to malo trápiť. tak možno aj keby sa to nejak na tých školách prezentovalo nejakou formou seminárov, alebo workshopov, tak asi by k tomu aj oni inak pristupovali. keby si vytvorili takýto prístup zmlada, tak by to bolo lepšie.

KL: Dobre, tak keby si mal nejak zhodnotiť tvoj postoj, hovoríš, že sa to zlepšuje, snažíš sa nejak si to uvedomovať, možno to nejak aj viac riešiš tú módu, než predtým, alebo menej práveže?

MM: No predtým som to riešil skôr tak, že som sa snažil nájsť si nejaký jeden štýl, a podľa toho si kupovať veci... A dosť často to znamenalo, to som robil dosť často, že som celý šatník dobre že nevyhodil, a potom kupoval odznova... A teraz, čo mám tak inak, už sa skôr pozerám na to, že už sa mi nechce meniť šatníky... Zist'ujem si aj viac o tom čo kupujem a kde kupujem...

KL: A ako si to zist'uješ?

MM: No zist'ujem si to tak, že mám nejaké overené veci, ktoré nakupujem.

KL: Nejaké konkrétne značky?

MM: Konkrétne značky, napr. topánky kupujem viac-menej len od jednej značky, okuliare tiež... Že už mám značky v niektorých sférach, že kupujem len tam.

KL: Takéto lovebrandy?

MM: Áno, a ľudia ma za to hejtujú a smejú sa mi za to, lebo ja som mal a teraz budem mať znova topánky Puma, troje, tie isté len iná farba... Ľudia sa z toho smejú, tak hovorím, že keď si nájdem vec, ktorá mi vyhovuje, tak prečo by som si mal kúpiť niečo, čo by sa mi možno tiež páčilo, ale šiel by som do takého risku, že sa mi to nebude páčiť o mesiac, nenosil by som to...

KL: A vravel si, že si zist'uješ nejaké veci, tak si si pozrel možno aj to, čo je za tou značkou, čo sú zač...

MM: Či si zist'ujem, čo robia v pozadí?

KL: No ako všeobecne keď si sa prvýkrát stretol napr. s tou konkrétnou značkou okuliarí, tak či si si pozrel nejak že odkiaľ sú, a takéto veci...

MM: Ako odkiaľ sú a podobne, to áno, zaujíma ma, odkiaľ značka je, kde vyrábajú veci a tak, ale zas aby som si nejak zist'oval dopodrobna veci, či majú nejakú ekologickú výrobu... Tak

takto zas ešte nie... Nie je to zas tak, že sa pozriem len na značku, a poviem si, že má pekný názov, tak to chcem, ale chcem vedieť napr. či je z Európy, alebo Ameriky...

KL: Dobre, tak myslím, že sme všetko vyčerpali. Ďakujem ti za rozhovor!